

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI

Kristina Omazić

**MEDIJSKO IZVJEŠTAVANJE O
SAMOUBOJSTVIMA NA HRVATSKIM
PORTALIMA**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
ODSJEK ZA KOMUNIKOLOGIJU

KRISTINA OMAZIĆ

**MEDIJSKO IZVJEŠTAVANJE O
SAMOUBOJSTVIMA NA HRVATSKIM
PORTALIMA**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: izv. prof. dr.sc. Danijel Labaš

Sumentor: dr. sc. Ana Volarić Mršić

Zagreb, 2018.

SAŽETAK

Rad Medijsko izvještavanje o samoubojstvima na Hrvatskim portalima sadrži teorijski i istraživački dio. U teorijskom dijelu definirani su mediji, bioetika, medijska etika, samoubojstvo, objašnjeni su pojmovi sekundarna viktimizacija te Wertherov učinak.

Istraživački dio sadrži rezultate analize sadržaja portala Jutarnji list, Večernji hr. i 24sata u razdoblju od lipnja 2017. do lipnja 2018. godine.

Izvršena samoubojstva jedan su od vodećih uzroka smrti od ozljeda u Hrvatskoj. Vrlo važnu ulogu imaju mediji koji javnosti prenose informacije o samoubojstvima. S obzirom da se radi o vrlo osjetljivom području važno je na koji način mediji prenose te informacije. Cilj ovog rada je istražiti način na koji navedeni hrvatski portali izvještavaju o ovoj osjetljivoj temi, koliku joj važnost pridaju te poštuju li se pri tom pravila koja im nameću kodeksi. Cilj je također istražiti i pristup novinara temama o samoubojstvima s naglaskom na senzacionalizam. Glavna hipoteza ovog istraživanja bila je da novinari izvještavaju o samoubojstvima na senzacionalistički način, objavljujući nepotrebne detalje samog zločina.

Ključne riječi: mediji, samoubojstvo, izvještavanje, bioetika, senzacionalizam

SUMMARY

Thesis Media reporting of suicides on Croatian portals contains a theoretical and research part. In the theoretical part there are defined media, bioethics, media ethics, suicide, the concepts are secondary victimization and Werther's effect.

The research part contains the results of analysis of the contents of the portal Jutarnji list, Večernji hr. and 24sata in the period from June 2017 to June 2018.

Suicide attempts are one of the leading causes of deaths from injuries in Croatia. Very important role is the media that convey suicide information to the public. Since it is a very sensitive area, it is important how the media convey this information. The aim of this paper is to explore the way in which the Croatian portals report on this sensitive topic, how much importance they attach to them and whether they are respected in the rules they impose on them. The aim is also to investigate journalists' approach to suicide issues with an emphasis on sensationalism. The main hypothesis of this research was that journalists reported on suicide in a sensationalist manner, revealing unnecessary details of the crime itself.

Key words: media, suicide, reporting, bioethics, sensationalism

Sadržaj

UVOD.....	1
1. MEDIJI I SAMOUBOJSTVA	3
1.1. Medijska etika	4
1.2. Bioetika.....	8
1.3. Samoubojstvo	10
1.4. Wertherov učinak	12
1.5. Sekundarna viktimizacija	15
1.6. Cyberbullying i bullycide	16
2. ULOGA MEDIJA U PREVENCIJI SAMOUBOJSTAVA	18
2.1. Naputci za medije: kako izvještavati o samoubojstvima.....	19
2.2. Primjer dobre prakse.....	21
3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	22
3.1. Ciljevi i hipoteze istraživanja	22
3.2. Metodologija rada.....	23
3.3. Naslovi priloga	25
3.4. Kanali za pomoć	26
3.5. Privlačenje pozornosti veličinom teksta i odabirom ključnih riječi	27
3.6. Uloga fotografija u tekstu	28
3.7. Sugovornici u tekstu	31
3.8. Nagađanja o razlozima samoubojstva	32
3.9. Prikaz samoubojstva Slobodana Praljka na portalima Večernji hr., Jutarnji list i 24 sata.....	35
ZAKLJUČAK.....	38
POPIS LITERATURE.....	40
Prilozi	43

UVOD

Mediji nas svakodnevno informiraju o raznim događajima koji su obilježili dan, tjedan, mjesec ili godinu u određenim područjima diljem Hrvatske i ostatka svijeta. Mi, kao konzumenti tih medija primamo novosti putem dnevnih novina, internetskih portala, raznoraznih časopisa i televizijskih programa. Na taj način pobliže se upoznajemo sa informacijama koje nam do sada nisu bile poznate, a i proširujemo neka već stečena znanja. Može se reći da su mediji naš prozor u svijet, preko kojih se upoznajemo sa stvarima koje nismo u stanju sami iskusiti. Mediji nam uz one vedrije i neutralne teme također prenose i one koje nikog ne oduševljavaju, teme o tragičnim događajima.

Vijest da se omiljeni televizijski kuhar Anthony Bourdain ubio u hotelskoj sobi u Strasbourgu 8. lipnja 2018., šokirao je svijet. Ali zahvaljujući Bourdaineu svijet već par tjedana priča o samoubojstvima, depresiji, kako se s njome nositi i kome obratiti za pomoć. Da se ubio Cable News Network (CNN) je objavio odmah i bez zadržke što je vrlo neobično, uz to objavili su i broj telefona na koji se suicidalne osobe mogu javiti. Bourdain je potaknuo glasnu raspravu o stvarima o kojima se do sada nije toliko pričalo, o samoubojstvu i depresiji koja će prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo do 2025. godine postati drugi najveći zdravstveni problem u svijetu.

Prema informacijama iz Agencije za lijekove i medicinske proizvode (HALMED) ukupna potrošnja lijekova u Hrvatskoj, izražena u dozama, na dan na tisuću stanovnika u razdoblju od 2005. do 2016. rasla je za prosječno 4% godišnje. U istom razdoblju, potrošnja antidepresiva rasla je za 10,7% na godinu što djeluje šokantno ali i dalje trošimo gotovo dvostruko manje, od primjerice, Slovenaca ili Norvežana, depresija je češća u bogatijim zemljama u kojima je pritisak uspjeha veći.¹

Na onaj najgori čin, samoubojstvo, svakoga dana odluči se dvije osobe u Hrvatskoj, mnogo češće na sjeveru zemlje nego u Dalmaciji. Izvršena samoubojstva jedan su od vodećih uzroka smrti od ozljeda u Hrvatskoj. Najčešći je način izvršenja samoubojstava u oba spola vješanje. U ratnim i poratnim godinama je znatno porastao broj

¹ Izvješća o prometu, potrošnji, Agencija za lijekove i medicinske proizvode objavljuje na stranici <http://www.halmed.hr/>, stranica pregledana 28. 6. 2018.

samoubojstava vatrenim oružjem, posebice u muškaraca. Iako je posljednjih godina broj samoubojstava vatrenim oružjem u padu, još uvijek je udio ovog načina počinjenja znatan te je 2016. godine iznosio 17,1% u ukupnom broju samoubojstava.²

Veliku ulogu na percepciju ljudi o samoubojstvu imaju mediji. Jednom kada se samoubojstvo dogodi mediji osim što imaju ulogu obavijestiti javnost što se dogodilo, već i osvijestiti publiku u određenom problemu i prikazati kako ga riješiti. „Način na koji mediji izvještavaju o slučajevima suicida može potaknuti ili spriječiti oponašanje suicidalnog ponašanja“ (Lulić, 2009: 128). Držeći se pravila etike i odgovornog izvještavanja novinari mogu utjecati na smanjenje suicidalnih misli i broja suicida među svim dobnim skupinama. Današnjim i budućim novinarima, osim intelektualne naobrazbe, potrebno i humano i humanističko obrazovanje jer će im ono omogućiti osnovni cilj informiranja: spoznaju, objavljivanje, priznanje i zastupanje istine (Brajnović, 1978: 44-45 prema: Labaš, 2010: 178).

Cilj ovog rada je istražiti način na koji hrvatski portali izvještavaju o ovoj osjetljivoj temi, koliku joj važnost pridaju te poštuju li se pri tom pravila koja im nameću kodeksi. Također cilj je istražiti i pristup novinara temama o samoubojstvima s naglaskom na senzacionalizam³ i etički aspekt.

² Izvješća o izvršenim samoubojstvima u Hrvatskoj, Hrvatski zavod za javno zdravstvo objavljuje na stranici <https://www.hzjz.hr/>, stranica pregledana 28. 6. 2018.

³ Senzacionalizam (prema Klaić, B. Rječnik stranih riječi, 1990.) – (franc. sensation – osjećati, ćutjeti) koji pobuđuje senzaciju; koji izaziva živo zanimanje; uzbudljivo; dojmljivo; zapanjivo

1. MEDIJI I SAMOUBOJSTVA

Medij dolazi od latinske riječi „medius“, što znači „srednji“, pa znači sredinu ili skup uvjeta u kojima se nešto događa (u smislu diskursa), osobu koja može biti posrednik između nečega i nekoga na spiritističkim i sličnim događajima, tvar koja je nositelj energije bilo u konkretnom radnom procesu ili u duhovnom smislu, te sredstvo za masovno komuniciranje (Zgrabljic Rotar, 2005: 3-6).

Mediji su postali sastavni dio čovjekove svakodnevnice. Burić (2008: 210) tvrdi kako su „vijesti zauzele mjesto jutarnje molitve“, i dodaje da je tisak u periodu 2006-2007 godine od tragičnih događaja „napravio neukusan medijski cirkus“, a do toga dolazi jer „mediji imaju veliki interes za istraživanje osjetljivih tema“ (Ajduković, 2009: 124). Kao glavni problem koji Burić ističe u izvještavanju o samoubojstvima u tom periodu je senzacionalizam zbog kojeg su komercijalne televizije „podivljale u svojim opisima“ (2008: 212). Stack upozorava na to kakao se već dugo smatra da „rasprostranjeno izvještavanje o samoubojstvima u medijima dovodi do kopiranja suicidalnog ponašanja među masovnim publikama“ (2003: 238).

Durkheim je još krajem 19. stoljeća opovrgavao da postoji korelacija između izvještavanja o samoubojstvima i kopiranja ponašanja (2005), Burić iznosi kako „pogrešno i senzacionalističko izvještavanje o samoubojstvima umnaža nove tragedije i patnje“ (2008: 212), a Abrutyn i Mueller su otkrili da se samoubojstva, kao i sva druga ponašanja, „mogu proširiti u društvu putem sugestija“ (2014: 225).

Jednom kad se samoubojstvo dogodi mediji imaju ulogu ne samo obavijestiti javnost što se dogodilo, nego i osvijestiti publiku o određenom problemu i kako ga riješiti. „Način na koji mediji izvještavaju o slučajevima suicida može potaknuti ili spriječiti oponašanje suicidalnog ponašanja“ (Lulić, 2009: 128). Nikić smatra da je „potrebno i korisno, a za naš narod i prijeko potrebno, govoriti o prevenciji ili zaštiti, odnosno onemogućivanju onog načina ponašanja koji bi mogao uzrokovati suicid“ (1995: 189). Unatoč tome, što su masovni mediji odličan alat za takvu vrstu edukacije, Schor (2006) smatra da mediji nisu i dalje potpuno etični, pogotovo kada je riječ o izvještavanju o djeci, te ističe da je tako jer „motiv zarade u vremenu korporativnog novinarstva najčešće nadilazi etička pravila profesije, čak i onda kada je riječ o djeci“ (prema Zgrabljic Rotar, 2009: 34).

„Utjecaj masovnih medija u suvremenom industrijskom društvu jedno je od najstarijih i teorijski najprjepornijih pitanja. S jedne strane, mediji se često optužuju za mnoge nepoželjne društvene pojave, dok im se, s druge strane, pripisuju brojni pozitivni utjecaji“ (Mraović, 1991: 121). Bohanna i Wang navode kako način prikazivanja samoubojstva može imati negativan učinak na rizične osobe, a najveći je utjecaj velikoga broja i učestalosti prikaza u kojima se samoubojstvo veliča i romantizira (2012: 8). Goldney (1989: 33) smatra da bi „bilo naivno očekivati od medija da ne izvještavaju o samoubojstvu“, ali predlaže da bi mediji trebali „prezentirati takve priče jedino ako u njima pružaju informacije o ne-suicidalnom rješenju problema“.

Prevenција samoubojstva je izazovan zadatak, „ali u naše doba razvijenih tehnologija otvorile su se nove prilike za prevenciju“ (Krysinska, Leo, 2007: 238). Telefoni za pomoć tradicionalni su mediji za krizne intervencije, a u posljednje vrijeme, jačanjem interneta, i ova platforma dobiva na važnosti u preventivnim programima (Krysiska, Leo, 2007: 238).

1.1. Medijska etika

O novinarskoj etici napisano je mnogo knjiga, priloga i rađena su mnoga istraživanja. Etika je postala goruće pitanje suvremenih medija. Senzacionalizam, skandali, manipulacije, govor mržnje, povreda dostojanstva čovjeka i svih mogućih ljudskih prava nanijele su novinarstvu neprocjenjive štete (Malović, Ricchiardi, Vilović, 2007: 7).

Conrad Fink američki teoretičar novinarstva, definirao je etiku: „Etika je sustav načela, moral ili kodeks ponašanja. To su vrijednosti i životna pravila što su ih prihvatili pojedinci i skupine koje traže putokaze o ljudskom ponašanju i ono što je dobro ili loše, pravo ili krivo“ (prema Malović, Ricchiardi, Vilović, 2007: 28).

Etika u novinarstvu predstavlja „posebnu etiku kojom se promišljaju znanja o moralu pri obavljanju svakodnevnog profesionalnog novinarskog posla“ (Vilović, 2004: 75). Jedino poštivanjem etičkih načela novinari mogu postići odgovornost u izvještavanju, stoga bi

se etika medija „trebala pokazati kao djelovanje koje određuje razbor i odgovornost“ (Burić, 2010: 634). Malović, Ricchiardi, Vilović navode kako „mediji i novinarstvo temeljeno na skandalima i nesrećama ne treba dobre i neovisne novinare. Ne trebaju novinare koji se strogo drže svog profesionalnog kodeksa“ (2007: 11). Valja naglasiti kako „mediji sami po sebi nisu loši, već ih takvima može učiniti samo nepravilna uporaba“ (Labaš, Vizler, 2005: 280). Od novinara se očekuje da bude vješt u posredovanju informacijama, osjetljiv za ljudske probleme, sposoban sagledati cjelovitost događaja koji su mu predmet interesa, a pri tom ne smije zanemariti etička načela profesionalnog novinarskog rada (Šupljika, 2009: 26).

Većina nacija u kojoj poredak nije diktatorski posjeduje najmanje jedan novinarski kodeks, od Norveške do Južnoafričke Republike, od Japana do Turske, od Kanade do Čilea, kojemu je naziv ponekad etički kodeks ili kodeks ponašanja, novinarska povelja, vodič kroz deontologiju⁴ (Bertrand, 2007: 41). U početku 20.stoljeća kodeksi su se počeli umnažati, navodi Bertrand, djelomice pod utjecajem progresističkog pokreta u vrijeme kada su „novinari počeli shvaćati da čine posebnu kastu“.

Vrlo rano su se u novinarstvu počela primjenjivati određena etička pravila, kodeksi, tvrde Malović, Ricchiardi, Vilović, koji služe novinarima kao smjernice u njihovom radu, a postoje i razni oblici pisanih normi vladanja i poštovanja etičkih normi (2007: 48).

Etički kodeks Društva profesionalnih američkih novinara, usvojen 1996. godine, nalaže kako etični novinari trebaju nastojati umanjiti moguću štetu:

„Etični novinari tretiraju izvore informacija, osobe koje su predmet njihovih priča i svoje kolege kao ljudska bića koja zaslužuju poštovanje. Novinari moraju: pokazati sućut prema onima koji mogu biti pogođeni izvještavanjem.(...). Biti osjetljivi kada traže ili koriste intervjuje ili fotografije osoba pogođenih tragedijom ili su u žalosti“ (prema Malović, Ricchiardi, Vilović, 2007: 204).

Britansko udruženje novinara u svom Kodeksu profesionalnog postupanja (čl. 6) nalaže:

⁴ „Deontologija je kada je o medijima riječ, skup načela i pravila što ih uspostavlja struka, po mogućnosti u suradnji s korisnicima, kako bi se što bolje odgovorilo na potrebe raznih skupina unutar populacije“ (Bertrand, 2007: 10).

„Novinar ne smije činiti ništa što zahtjeva ulaženje u nečiji privatni život, žalost ili nevolju, osim u slučaju kada je opravdano višim javnim interesom“ (prema Malović, Ricchiardi, Vilović, 2007: 206).

Pravilnik povjerenstva za pritužbe protiv tiska Velike Britanije prema čl. 5:

„U slučajevima koji uključuju žalost ili šok, mora se pristupati i ispitivati diskretno i sa suosjećanjem. U takvim trenucima mora se izvještavati pažljivo, ali to se ne bi trebalo protumačiti kao ograničavanje prava na izvještavanje o sudskim procesima“ (prema Malović, Ricchiardi, Vilović, 2007: 209).

Etički kodeks novinara Slovenije nalaže kako su novinari obavezni iznijeti iscrpno viđenje događaja uzimajući u obzir prava drugih a odnosi se na tekst, fotografiju, video i audio sadržaj, čl.22:

„Novinar treba biti taktičan kad prikuplja i objavljuje informacije, fotografije i izjave o djeci i maloljetnicima, onima pogođenima nesrećom ili obiteljskom tragedijom, (...)“ (prema Malović, Ricchiardi, Vilović, 2007: 215).

U Kodeksu novinstva njemačkog vijeća za novinarstvo, jednom od rijetkih u kojem se spominje posebna smjernica vezana za samoubojstvo, navedeno je u smjernici 8.5 – samoubojstvo:

„Izveštavanje o samoubojstvu zahtjeva posebna ograničenja. Ovo se osobito odnosi na objavljivanje imena i detaljnih opisa okolnosti. Iznimke su opravdane samo ako se radi o slučaju iz suvremene povijesti i o javnom interesu“ (prema Malović, Ricchiardi, Vilović, 2007: 238).

U Hrvatskoj ne postoje opširne upute kako izvještavati o samoubojstvima. Hrvatsko novinarsko društvo u Kodeksu časti hrvatskih novinara (čl. 15; čl. 16) propisuje:

„Posebna se pozornost, obazrivost i odgovornost zahtjeva pri izvještavanju o samoubojstvima, nesrećama, osobnim tragedijama, bolestima, smrtnim slučajevima i nasilnim djelima. Novinar treba izbjegavati intervjuiranje i prikazivanje osoba koje su izravno ili neizravno pogođene tim događajima, osim u slučaju kada je riječ o iznimnom javnom interesu. Vijesti o samoubojstvima i pokušajima samoubojstava se ne naglašavaju te ih treba svesti na najmanju

moгуću mjeru, uz poseban obzir kada je riječ o djeci. Potrebno je pridržavati se stručnih smjernica za izvještavanje o samoubojstvima. “

Zakon o elektroničkim medijima (čl.12) ukratko objašnjava kako treba izvještavati kada je riječ o maloljetničkim samoubojstvima.

„Nije dopušteno objavljivanje informacije kojom se otkriva identitet djeteta do 18. godine života uključenog u slučajeve bilo kojeg oblika nasilja, bez obzira je li svjedok, žrtva ili počinitelj ili je dijete pokušalo ili izvršilo samoubojstvo, a niti iznositi pojedinosti iz djetetovih obiteljskih odnosa i privatnog života.“

U Hrvatskoj, novinarima niti jedna institucija ne nameće pravila izvještavanja o samoubojstvima, bilo da je riječ o maloljetnim ili punoljetnim žrtvama. Burić navodi kako će nepotrebnim davanjem publiciteta samoubojstvu, novinar potencijalno stvoriti kod mladih, nerazvijenih ličnosti ideju da je to normalno rješenje problema, nešto hrabro, smjelo i odlučno, što oni mogu percipirati kao dobru ideju za pozornost i slavu (2008: 212).

U SAD-u je nekoliko vladinih i privatnih zdravstvenih organizacija, uključujući, navode Jamieson, Jamieson Hall i Romer (2003: 1644), CDC (Centar za kontrolu i prevenciju bolesti), AFSP (Američka organizacija za prevenciju samoubojstava), APPC (Annenberg javno politički centar), razvilo preporuke za pomoć novinarima i urednicima u izvještavanju o samoubojstvima. Te preporuke, navode autori (2003: 1644) se temelje na izvještavanju koje izbjegava isticanje priče, senzacionalističke naslove, izvještavanje o detaljima samog čina. Jamieson i sur. (2003: 1645) ističu kako cilj preporuka nije zabraniti novinarima izvještavanje o samoubojstvima, nego iskoristiti priliku za edukaciju javnosti o ovom problemu i ohrabriti sve one koje razmišljaju o samoubojstvu da potraže pomoć.

Naputci za medije postoje u nekim zemljama, SAD-u, Australiji, Austriji, Kanadi, Njemačkoj, Japanu, Novom Zelandu i Švicarskoj, a Gould tvrdi da je u roku od godinu dana nakon uvođenja pravila primijećen pad samoubojstava u Austriji za 7% (2001: 214). Za države i ostale entitete koji se odluče provoditi ovakva pravila važno je da su ona napisana „jednostavnim, razumljivim jezikom, bez dvosmislenih izraza“ (Niederkrötenhaler, Sonneck, 2007: 427). Važno je da „mediji trebaju ograničiti količinu

izvještavanja, izbjegavati senzacionalizam, i ne bi trebali koristiti detaljne opise metode samoubojstva“ (Stack, 2003: 239).

1.2. Bioetika

Bioetika je nova disciplina nastala na engleskom području 70-tih godina 20.st. te je već od svojih početaka zabilježila velik uspjeh među liječnicima, filozofima i teolozima. 1971. godine američki onkolog V. R. Potter sročio je pojam bioetike te je pokušao definirati područje istraživanja ove nove znanosti, kao i metodu rješavanja problema s kojima se suočava (Aramini, 2009: 9).

„Bioetika je složenica dviju grčkih riječi: bios (život) i ethike (etika). Može biti definirana kao sustavno proučavanje moralnih dimenzija – uključujući moralno gledište, odluke, ponašanja i politike – znanosti o životu i zdravstvene njege, koristeći različite etičke metodologije unutar interdisciplinarnih okvira“ (prema Aramini, 2009: 56). No definicija bioetike je od početka bila složena. Ipak, Aramini navodi kako postoji nekoliko najvažnijih stajališta na koje valja obratiti pažnju:

- Bioetika kao autonomna disciplina, odvojena od medicinske etike, pravne medicine i medicinske deontologije
- Bioetika kao primijenjena etika
- Bioetika kao nova etika
- Bioetika kao grana moralne filozofije (2009: 56)

Lucas bioetiku definira kao znanost koja je ravna ljudskim ponašanjem na području života i zdravlja u svjetlu moralnih racionalnih vrijednosti i načela (2007: 5). Zanimljivo je kako Ivana Zagorac navodi da je ono što se danas naziva bioetikom nastalo početkom šezdesetih godina dvadesetoga stoljeća u Sjedinjenim Američkim Državama i to ne kao znanstvena disciplina nego kao društveni pokret. Uzrokom nastanka bioetike može se smatrati ubrzani napredak znanosti i tehnike (prvenstveno u području biomedicinskih

znanosti i kliničke medicine), odnosno novostečena moć u stvaranju, manipuliranju i okončavanju života (Zagorac, 2008: 161).

Michele Aramini (2009), koji se posebno detaljno bavio bioetikom, u svojoj knjizi „Uvod u bioetiku“ navodi: „Premda mlada bioetika već ima značajnu povijest. U njezinom razvoju osobito je važna bila njezina definicija. Da bi nastala neka nova znanstvena disciplina, nužno je da postoji neki novi oblik spoznajne djelatnosti koji posjeduje vlastiti formalni objekt (teoretski aparat potreban istraživanju, ili određeni tip pitanja koja si postavljamo), kao i materijalni objekt (sastavljen od područja realnog koje se istražuje). Primjerice, istraživanje o čovjeku (isti materijalni objekt) potaknuto različitim pitanjima (različitim materijalnim objektima) različitih znanosti: medicinu, filozofiju, psihologiju, itd, nadalje, bioetiku se može smatrati novom disciplinom ako je barem formalni objekt izvoran i ako se razlikuje od ostalih oblika spoznaje“ (2009: 55).

Također Aramini navodi kako problem definicije bioetike leži u tome što je ona kao znanstvena disciplina u praksi usvojena od strane mnogih znanstvenika među kojima su i teolozi i filozofi. Autor dalje spominje kako se osim teologa i filozofa bioetikom aktivno bave i mnogi drugi stručnjaci primjerice liječnici, pravnici, socijalni radnici, a može se reći da je bioetika poznata u širokom krugu znanstvenika koji svakodnevno rade na razvoju ove zanimljive znanstvene discipline, svatko u svom području djelovanja. Ono što Aramini ističe kao opću zadaću bioetike je: „istraživanje i promišljanje tehnološkog razvoja, analiziranje njegovih učinaka na čovjeka i na odlučujuća pitanja ljudskoga života, društvenih odnosa te na probleme pravde“ (2009: 10).

Prema Aramini, korektan etički pristup bioetici zahtijeva poznavanje pojma ljudske osobe i suodnosnog pojma dostojanstva ljudske osobe, a najraširenije stajalište u Italiji smatra da može raspravljati o bioetici na temelju personalizma, zbog činjenice da ga je postavila najvažnija bioetička škola pri Sveučilištu Sacro Cuore u Rimu. To stajalište veliku pažnju pridaje naravnom moralnom zakonu koji odražava činjenicu da je čovjek po naravi moralno biće, te da je ljudski um sam po sebi praktični i moralni um (2009: 47).

Aramini (2009) u svojoj knjizi Uvod u bioetiku također spominje pet načela personalističke bioetike: načelo obrane tjelesnog života (koje je važno znati za bolje razumijevanje pitanja samoubojstava), terapijsko načelo, načelo slobode - odgovornosti, načelo društvenosti te načelo supsidijarnosti. Nenad Hlača, profesor na

pravnom fakultetu navodi kako „pravo čovjeka da slobodno i samostalno odlučuje o cjelokupnosti svojih prava dovodi *in extremis* i do uvažavanja prava na 'kvalitetan život' preko 'prava na smrt' “(prema Volarić-Mršić, 2002: 108).

Tjelesni život čovjeka je temeljna vrijednost, posredstvom kojeg se ljudska osoba ostvaruje i ulazi u vrijeme i prostor, očituje svoju slobodu, planira budućnost, očituje društvenost ulazeći u odnose s drugima. Samo se duhovno i potpuno dobro osobe postavlja iznad temeljne vrijednosti tjelesnog života, i samo je u svrhu duhovnog dobra moguće žrtvovati tjelesni život (Aramini, 2009: 48).

O temeljnim načelima bioetike piše i Lucas Lucas (2007) kod kojeg se također prvo načelo tiče ljudskog života. Autor naglašava kako ljudski život ima apsolutnu vrijednost i nepovrjediv je jer je riječ o životu osobe te postoji neraskidiva veza između života-slobode-istine, a čovjek nije u istini ako ne prihvaća i ne ljubi život i ne postoji puna sloboda ako nije povezana s istinom (Lucas Lucas, 2007: 25).

1.3. Samoubojstvo

Suicid je kompleksni globalni javnozdravstveni problem. Gotovo milijun ljudi godišnje počinu suicid te se nalazi među deset najčešćih uzroka smrti u većini zemalja. U brojnim europskim zemljama smrt je češće posljedica suicida nego prometnih nesreća i ubojstava. Unatoč veličini ovog problema, senzibiliziranost javnosti je nedovoljna te se može reći da suicid postaje „tiha epidemija“. Stoga je Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) proglasila „globalnim imperativom“ potrebu smanjenja broja smrti uzrokovanih suicidom te je time stavila u središte interesa temu koja je stoljećima bila tabu (Brečić, 2017: 173).

U vodiču WHO-a stoje naputci za novinare diljem svijeta koji im sugeriraju da javnost poduče o problemu samoubojstava, izbjegavaju jezik senzacionalizma, eksplicitne opise samog čina samoubojstva, te da mudro koriste opremu teksta (WHO, 2008).

O' Carroll i sur. (1996) definirali su suicidalnost kao širok spektar, koji se proteže od misli, do specifičnih planova, gesti, manjih samoozljeđivanja, pokušaja s većim, ozbiljnijim posljedicama i sama smrt (prema Radobuljac i sur. 2007: 275). Radobuljac i sur. (2007: 275), citirajući razne autore (Brend i sur. 1990: Goldston i sur. 1996; Larsson i Ivarsson 1998; Mean i sur. 2005; Pfeffer i sur. 1988), navode rizične faktore koji podupiru suicidalno ponašanje, kao što su depresija, upotreba raznih droga, obiteljske prilike, eksterni stres povezan s okolinom te prethodno suicidalno ponašanje.

Znakovi opasnosti da osoba razmišlja o samoubojstvu često su vidljivi budući da oko 80% osoba koje planiraju izvršiti samoubojstvo iniciraju neki oblik izravne ili neizravne komunikacije u svojim namjerama (Robins, Gassnew, Kayes, Wilkinson i Murphy, 1959, prema Barnes, Pazur i Lester, 2014: 181).

Brečić (2017) navodi kako je suicid jedna od vodećih uzroka smrti od ozljeda u Republici Hrvatskoj te da broj počinjenih suicida oscilira tijekom godina, kao i stopa smrti. Također ističe kako se pad broja suicida bilježi od 1999.godine, dok je najveći broj suicida zabilježen 1987. godine i 1992. godine (1153 slučaja, stopa 24,1/100.000 i 1156 slučajeva, stopa 24,2/100.000), a najmanji broj suicida zabilježen je 1995. godine (930 slučajeva, stopa 19,4/100.000) i u razdoblju između 2000. i 2015. godine (926 slučaja, stopa 20,9/100.000 za 2000.godinu i 739 slučajeva, stopa 17,6/100.000 za 2015.godinu). Omjer suicida muškaraca i žena oscilirao je u rasponu od 2,2 do 3,7 : 1. (Brečić, 2017: 173).

Samoubojstvo je društveno problem koji treba rješavati na svim razinama, od odgojno-obrazovnih i zdravstvenih ustanova, do masovnih medija. To je problem koji je prisutan u svim kulturama i civilizacijama (Nikić, 1995: 198), a ima „povijesnu, kulturološku, znanstvenu, religijsku, i globalnu dimenziju i zato je o njemu teško raspravljati iz samo jedne perspektive“ (Šakić, 2011: 79). Rasprava je nužna, samo ju je potrebno pažljivo isplanirati jer moramo biti svjesni da se ovdje radi o ljudskim životima (Lulić, 2009: 132).

1.4. Wertherov učinak

Primjetno je kako se samoubojstvu danas pristupa s dva dijametralno različita gledišta, od kojih niti jedan nije dobar. Prvi je staromodni, ali još prisutni, koji samoubojstvo smatra nečim sramotnim, greškom u karakteru o kojoj je najbolje ne govoriti. Drugim riječima, samoubojstvo je tabu. Drugi pristup je ispravniji, ako ga se uzme s dobrom mjerom. Taj kaže da je samoubojstvo najgori ishod psihičke bolesti – dakle ni po čemu sramotan. Depresija nije sramotnija od upale pluća ili uganuća zgloba, ali je treba liječiti. No, o samoubojstvu svejedno ne treba govoriti – smatraju mnogi – ne zato jer bi bilo sramotno, nego zato što sama činjenica govorenja o njemu može potaknuti druge, one koji su već na rubu, da slijede primjer i oduzmu svoj život. Dokaza za ovu interpretaciju ima od 1774., kad se nikad utvrđeni broj mladih muškaraca još odjenuo u plave hlače i žuti sako, uzeo pištolj u ruke i ubio se nakon što su pročitali Goetheove "Patnje mladog Werthera". Masovna kultura – puno masovnija od cirkulacije Goetheova romana među tada pismenim njemačkim stanovništvom – omogućila je da vijest o samoubojstvu dođe do najšire publike.

Dugo godina se vode rasprave o potencijalnom utjecaju medijskog izvještavanja na povećanje broja samoubojstava (Goldney, 1989: 30). Prema Kim, J.H., Park, E.C., Nam, J.M., Park, S., Cho, J., Kim, S.J., Choi, J.W., Cho, E. (2013) suicidi slavnih osoba su često u centru zanimanja javnosti zbog opsežnog izvještavanja od strane medija te autori smatraju da takav događaj može inducirati imitacijske suicide. Autori navode kako velik val koincidencije suicida i suicidalnih pokušaja slavnih osoba dolazi osobito do izražaja zato što mediji opširno izvještavaju o navedenim suicidima. Nadalje, ovaj porast broja suicida kojima je okidač opsežno izvještavanje medija o suicidima slavnih opisuje se kao "Wertherov efekt". Termin označava masovne imitacijske suicide kojima počinitelji kopiraju Werthera, junaka Goetheova romana "Patnje mladog Werthera". Od tada Wertherov efekt označava fenomen porasta broja suicida nakon publiciranog suicida. Nadalje, autori navode kako su studije pokazale da su dob, spol i identifikacija metode suicida koji karakteriziraju slavni suicid relevantni za imitacijski suicid. Imitacijski suicid je više izražen među mladim ljudima te među istim spolom kao što je slavna osoba.

Philips se u svom radu puno bavio ovim pitanjem, i dokazao je da postoji snažna veza između izvještavanja o samoubojstvima u novinama i na televiziji i porastu stope samoubojstava (Bollen, Phillips, 1981, 1982; Philips, 1974, 1979; Philips, Carstensen, 1986, 1988, prema Gould, Jamieson, Romer 2003: 1270). Philips (1974) je dokazao da se broj samoubojstava povećava nakon izvještavanja o samoubojstvima, kao što je bio slučaj sa samoubojstvom Marilyn Monroe, nakon čega je stopa samoubojstava porasla i u SAD-u i u Velikoj Britaniji (Kunzik, Zipfel, 1989: 165). Davison i Neale (2002) smatraju kako i javni prikazi samoubojstava običnih ljudi mogu dovesti do povećanja samoubojstava u društvu, dok javni prikazi prirodne smrti nemaju takav utjecaj na publiku (prema Jokić-Begić, 2009: 93). Kako bi potvrdio svoju tezu, Philips je istraživao podatke za SAD i Veliku Britaniju u periodu nakon izvještavanja o nekom samoubojstvu (Philips, 1974:341). Primijetio je porast broja samoubojstava od 12% u SAD-u mjesec dana nakon smrti Marilyn Monroe, te porast u Engleskoj i Walesu (Philips, 1974: 351).

Kunzik i Zipfel spominju tezu sugestije, koja se ne koristi više u znanstvenoj literaturi, navode kako je u SAD-u objavljeno mnogo studija koji su potvrdili tu tezu i pokazale da se „koncept sugestije za određene odrasle recipijente pod određenim uvjetima čini primjerenim za objašnjenje učinaka nasilja u medijima“ (1998: 166).

Kako autori Niederkrotenthaler, T., Herberth, A., Sonneck, G. navode, suvremenici Goetheova romana "Patnje mladog Werthera" su se u tom djelu mogli po mnogo čemu identificirati s glavnim likom. Jedna od tih stvari je detaljno opisano Wertherovo mentalno stanje, što navodi na činjenicu da suicidalnost igra važnu ulogu u romanu mnogo prije nego što se zbilja i dogodi na kraju romana. Nadalje, autori primjećuju da iako se može pronaći nekoliko izvještaja o imitacijskom učinku povezanom s Goetheovim Wertherom, epidemiološki razmjeri ovog fenomena nisu nikad jasno utvrđeni. Mnoge studije podupiru teoriju da kvaliteta izvještavanja o suicidima može biti okidač kratkotrajnih porasta u broju suicida u određenim društvenim podskupinama. Važnu stavku koju autori Niederkrotenthaler, T., Herberth, A., Sonneck, G. spominju je kako u Austriji postoje "Medijske Smjernice za Izvještavanje o Suicidu" koje su postavljene medijima još 1987. godine kao eksperiment za prevenciju suicida. Cilj navedenog eksperimenta je smanjenje broja suicida i suicidalnih pokušaja u bečkoj podzemnoj željeznici i smanjenje ukupnog broja suicida. Nakon uvođenja smjernica za medije, broj suicida počinjenih u podzemnoj željeznici i suicidalnih pokušaja se smanjio

za više od 80% u razdoblju od 6 mjeseci. Od 1991. godine ukupan broj suicida i suicidalnih pokušaja – ali ne i broj samih suicida – je polako i značajno porastao. Porast broja putnika u bečkoj podzemnoj željeznici, koji se skoro udvostručio, i smanjenje ukupnog broja suicida u gradu Beču (za 40%) i Austriji (za 33%) od sredine 1987. godine potvrđuju vjerodostojnost teorije da su austrijske smjernice za medije ipak imale utjecaj na suicidalno ponašanje (Niederkrotenthaler, T., Herberth, A., Sonneck, G., 2007: 284).

Wertherov učinak neki autori još nazivaju i *suicide contagion*, točnije *zaraza samoubojstvom*. Velting i Gould (1997) definirali su *zarazu samoubojstvom* kao pojavu u kojoj „izloženost nečijoj samostalno nanesej smrti izaziva imitaciju kod podložnih individualaca“ (prema Jamieson, Hall Jamieson, Romer 2003: 1643). Pirks (2009) tvrdi slično, on kaže kako pretjerano naglašavanje detalja samoubojstva u medijskom izvještavanju vodi do imitacije kod ranjivih pojedinaca (prema Chandra i sur. 2013: 691).

Jedno od mogućih objašnjenja zašto je *zaraza* moguća leži u prirodi medija koji lagano dosežu velike segmente publike, čime zapravo povećavaju vjerojatnost da će njihovu priču o samoubojstvu vidjeti i ranjive i podložne osobe, koje bi pod određenim okolnostima mogle pronaći rješenje svojih problema u takvom ponašanju (Jamieson, Hall Jamieson, Romer, 2003: 1644). Philips je tvrdio kako se stope samoubojstava povećavaju neposredno nakon što mediji objave priču o nekom samoubojstvu, te kako će porast stope biti veći što se više publiciteta pridaje takvoj priči (1974: 340).

Gould navodi kako će se imitacijski učinak povećati s količinom izvještavanja, istaknutošću i učestalošću neke priče (2001: 201). Nadalje, smatra da postoji potreba za strategijom prevencije samoubojstava koja bi uključila edukaciju novinara, urednika, filmskih i televizijskih producenata o *zarazi* u svrhu stvaranja novinarskih priča koje minimiziraju potencijalnu opasnost. Također, autor navodi kako bi se trebala poticati pozitivna uloga medija u obrazovanju javnosti o rizicima samoubojstva (2001: 214).

Neki stručnjaci su, osim Wertherovog, prepoznali i Papagenov učinak koji se referira na Mozartovu operu *Magična flauta* u kojoj se mladi muškarac želi ubiti zbog nesretne ljubavi, ali ga spase njegovi prijatelji (Sisask, Varnik, 2012: 131). Nakon više desetaka godina istraživanja Wertherovog učinka, koji je povezan i s objavljivanjem djela kao što su *Ana Karenjina*, *Final Exit*, priručnika „Samoubojstvo, naputci za uporabu“ (Jokić, Begić, 2009:93), stručnjaci još uvijek nisu postigli dogovor oko dosega tog učinka, te i

dalje postoje dvije struje, jedna koja tvrdi da je učinak snažan i druga koja ga opovrgava (Scherr, Reinemann, 2013: 78).

1.5. Sekundarna viktimizacija

Kada novinari izvještavaju o bilo kakvom negativnom događaju postoji opasnost od *sekundarne viktimizacije*, odnosno „žrtva zločina može drugi put postati žrtvom zbog načina medijskog izvještavanja“ (Kunzik, Zipfel, 2006: 126). Kunzik i Bleh su 1995. godine proveli anketu u Njemačkoj među žrtvama zločina pri čemu su otkrili da se žrtve često boje da će ih njihov socijalni krug prepoznati ili da će ih počinitelj ponovno napasti nakon što je pročitao tekst (Kunzik, Zipfel, 1998: 180). „U gotovo pola slučajeva ispitanici su naveli da je u izvještajima spomenuto mjesto njihova stanovanja, gotovo svaki šesti sjećao se da je u izvještajima bilo točno navedeno ime i nadimak (15,5 posto) odnosno prezime žrtve (14,1 posto). U 23 slučaja (16,2 posto) spomenuto je ime ulice u kojoj žrtva ima stan, a u 24 slučaja (16,9 posto) radno mjesto žrtve“ (Kunzik, Zipfel, 2006: 126). Iako u ovim nalazima nije direktno riječ o žrtvama samoubojstva već žrtvama nasilja, lako se mogu primijeniti i na njih jer novinari na vrlo sličan način izvještavaju i o jednim i drugima. Kod izvještavanja o samoubojstvima *sekundarnu viktimizaciju* neće doživjeti osobe koje su počinile samoubojstvo nego će je doživjeti njihovi bližnji i to je razlog zbog kojeg novinari moraju biti vrlo pažljivi u izvještavanju o samoubojstvima. Prikazom neke nesreće ili zločina, navodi Bertrand, novinar može povrijediti one koji su bliski žrtvi (2007: 53). Različita istraživanja su pokazala da ni jedna smrt ne ostavlja toliko emocionalnih posljedica na obitelj kao samoubojstvo (Davison, Neale, 2002, prema Jokić-Begić, 2009: 92), stoga novinari moraju posvetiti mnogo pažnje kako bi zaštitili bližnje žrtava od dodatne boli i patnje. Izvještavanje o djeci zahtjeva posebnu pozornost medijskih djelatnika, budući da bi neprimjereno izvještavanje, osobito kada je riječ o samoubojstvima, ubojstvima, nasilju u obitelji moglo dovesti do njihove sekundarne viktimizacije (Ciboci, Jakopović, Opačak, Raguž, Skelin, 2010: 103).

Dakako postoje i primjeri pozitivnih učinaka izvještavanja o žrtvama zločina jer „mediji mogu odigrati važnu ulogu budući da žrtvama mogu olakšati da svijetu objasne vlastitu situaciju“ (Kunzik, Zipfel, 1998: 181). Mediji mogu pažljivim izvještavanjem stigmatizirati samoubojstvo, što može pozitivno rezultirati, jer što je negativniji stav prema nekom ponašanju, manja je vjerojatnost da će ono biti odabrano. Novinari moraju paziti da ne stigmatiziraju žrtve i njihovu obitelj jer to može imati izrazito negativne posljedice, budući da negativni stavovi mogu osnažiti osjećaj krivnje, srama i potaknuti socijalnu izolaciju čime se povećava vjerojatnost pojave dubljih psihičkih problema (Jokić-Begić, 2009: 93).

1.6. Cyberbullying i bullycide

Kada je riječ o izvještavanju o samoubojstvima, posebno rizična skupina su maloljetnici budući da je samoubojstvo drugi glavni uzročnik smrti osoba između 15 i 25 godina života (WHO, 2014: 6). Romero, Wiggs, Valencia i Bauman (2013: 160) navode da je samoubojstvo rjeđa pojava među djecom i mlađim adolescentima, ali da raste s godinama, tako da je značajno veći broj samoubojstava u kasnim tinejdžerskim godinama i ranim dvadesetima. Također, autori navode kako „dječaci češće izvršavaju samoubojstva, no djevojčice o tome više razmišljaju i češće pokušavaju počiniti samoubojstvo“ (2013: 160). Vrlo često se djeca u medijima prikazuju na senzacionalistički način, osobito kada se izvještava o događajima u kojima su oni žrtve, počinitelji ili svjedoci (Jelavić, 2009: 5). Autorica dalje navodi kako se pri tom često ističu negativni aspekti njihovog ponašanja, iznose se obiteljske prilike te sam njihov identitet što uvelike utječe na njihov razvoj (2009: 5). Zakon o medijima propisuje da su mediji dužni poštivati privatnost, dostojanstvo, ugled i čast, osobito djece te da se zabranjuje objavljivanje informacija kojima se otkriva identitet djeteta ako se time ugrožava njegova dobrobit (Blažević, Stipišić 2009: 57). Prijašnja istraživanja su pokazali kako su jedni od vodećih razloga koji povećavaju rizik za suicidalne misli i ponašanja kod djece *bullyng* (nasilje) i maltretiranje, navode Steele i Doey (2007), (prema Romero i sur., 2013: 161). Klomek, Sourander i

Gould (2011) su istaknuli kako će žrtve nasilja češće pokušati izvršiti samoubojstvo nego njihovi vršnjaci koji nisu žrtve nasilja (prema Roumero i sur., 2013: 161). Osim *bullynga* danas prijetnju predstavlja i *cyberbullyng* odnosno nasilje putem interneta. *Cyberbullyng*, navode Hinduja i Patchin (2010) je maltretiranje i vršenje nasilja putem novih tehnologija, primjerice interneta i mobilnih uređaja (prema Romero i sur., 2013: 161). Balsey (2005) i Willard (2006) navode *cyberbullyng* kao jedan od mogućih razloga za samoubojstvo među mlađim ljudima, te spominju primjer mlade djevojke koja se objesila nakon čega je njena majka podigla tužbu i obznanila da joj je kći počinila samoubojstvo jer je bila žrtva nasilja (prema Hyatt i College 2010: 516).

Istraživanja su pokazala da su osobe koje su uključene u nasilje, bilo kao žrtve ili počinitelji, spadaju u rizičnu skupinu za depresiju, suicidalne misli i ponašanja u odnosu na vršnjake koji nisu uključeni u nasilna ponašanja (Klomek, Marrocco, Kleinman, 2007; Mills, Guerin, Lynch, Daly i Fitzpatrick 2004; van der Wal, de Wit, Hirasing 2003, cit prema Romero i sur. 2013: 162).

Pojam *bullycide* uvode Marr i Field (2001) i definiraju ga kao samoubojstvo do kojeg je došlo uslijed nepopustljivog nasilja i maltretiranja (prema Hyatt, College, 2010: 516). Često tek nakon samoubojstva, navode Hayatt i College (2010: 516), roditelji saznaju da im je dijete bilo žrtva nasilja. Intervjuirajući odrasle o njihovom djetinjstvu, više od polovice ispitanika priznalo je da je razmišljalo o samoubojstvu zbog nasilja, a 20% njih je pokušalo izvršiti samoubojstvo barem jednom (Hyatt, College, 2010: 516).

Iz ovoga se može zaključiti da nasilje uvelike pridonosi suicidalnom ponašanju, posebice kod djece.

2. ULOGA MEDIJA U PREVENCIJI SAMOUBOJSTAVA

Možda će osoba koja ima suicidalne misli ponovno promisliti ako u tekstu o nečijem samoubojstvu ili pokušaju samoubojstva pročita korisne informacije o tome kako spriječiti suicidalne misli i kako si pomoći.

Uloga medija u prevenciji samoubojstava je velika. Oni su naš prozor u svijet raznih događaja, pa tako i ovih nesretnih. Burić navodi kako mediji imaju veliki utjecaj posebice na mlade, koji može biti toliko izražen da izvještavanje o samoubojstvima može potaknuti novi val samoubojstava među mladima (Burić, 2008: 211-212), ali i pozitivnim izvještavanjem mediji mogu potaknuti i pozitivne reakcije.

Ako smo svjesni važnosti pisanja o prevenciji suicida, pitanje je zašto od analiziranih 39 priloga, u nijednom nije napisana ni rečenica o prevenciji suicida. O takvim informacijama je potrebno pisati jer prevencija suicida je zadaća svake osobe, posebice novinara, čije riječi dopiru do širih masa.

Tekstovi o samoubojstvima bi trebali biti napisani na način kako bi osvijestili čitatelje o ovom problemu, i trebali bi biti povod da se pomogne drugima. Kada piše o istom slučaju samoubojstva kroz par dana iznenađujuće je kako ni u tom slučaju novinari ne navode načine prevencije suicida, nego upravo suprotno, proširuju informacije o nesretnom događaju te iznose svakim izvještavanjem sve više detalja o žrtvi. Također, primijećeno je u analiziranim tekstovima o izvještavano o samoubojstvima jedan od problema je opasnost od glorificiranja čina samoubojstva, posebno kada se iznose suvišni detalji događaja. U gotovo svakom tekstu su objavljene takve informacije i time se povećava vjerojatnost da bi netko mogao kopirati takvo ponašanje.

Umjesto toga u tekstove bi trebalo biti uključeno što više informacija zašto se ljudi ubijaju, koliko samoubojstvo može naštetiti okolini u kojoj se dogodilo, pokušati pronaći problem te predložiti rješenje. Ne bi bilo loše spomenuti Wertherov učinak, te takve informacije uvijek uključivati u glavni tekst jer on privlači najviše pozornosti.

2.1. Naputci za medije: kako izvještavati o samoubojstvima

U ovom dijelu rada navest ću preporuke o pravilnom izvještavanju o samoubojstvima koje donosi psihologinja Nataša Jokić-Begić. Nakon analize medijskog sadržaja primijećeno je kako hrvatski portali slično izvještavaju o ovoj tematici te griješe na sličnim stvarima. Do sada je doneseno nekoliko preporuka kako pravilno izvještavati o samoubojstvima. Jedne od tih preporuka su one koje donosi Jokić-Begić (2009: 95-96), *Kako izvještavati o samoubojstvima: naputci za medije u knjizi Psihologija-mediji-etika, iskustva i promišljanja za bolju suradnju*:

1. Statističke podatke treba tumačiti pažljivo i ispravno. Treba upotrebljavati autentične i pouzdane izvore informacija.
2. Unatoč pritisku treba pažljivo postupati sa spontanim komentarima.
3. Uopćavanja na osnovi malih brojeva zahtijevaju posebnu pažnju i treba izbjegavati izraze kao što su „epidemija suicida“ ili „mjesto s najvišom stopom suicida na svijetu“.
4. Treba odoljeti izvještavanju o suicidalnom ponašanju kao „razumljivom odgovoru na društvene i kulturne promjene ili degradacije“.
5. Senzacionalističke reportaže o samoubojstvima trebalo bi uporno izbjegavati, naročito kada je riječ o poznatim osobama.
6. Reportažu treba svesti na najmanju moguću mjeru.
7. Treba izbjeći pretjerivanje.
8. Treba izbjegavati fotografije umrlog, upotrijebljenog načina i scene samoubojstva.
9. Naslovi na prvoj stranici nikada nisu idealno mjesto za reportaže o samoubojstvima.
10. O samoubojstvu ne treba govoriti kao o neobjašnjivom ili pak pojednostavnjeno.
11. Treba izbjegavati detaljan opis načina izvedbe i načina nabave sredstava.
12. Korisno je naglasiti mnogobrojne čimbenike koji utječu na izbor suicidalnog ponašanja.
13. Samoubojstvo nikada nije rezultat jednog čimbenika ili događaja.

14. Obično je prouzrokovano složenom međuovisnošću mnogobrojnih čimbenika kao što su mentalna ili tjelesna bolest, zlouporaba supstancija, obiteljski problemi, međuljudski sukobi i životni stresori.
15. Samoubojstvo NE bi trebalo opisati kao način kojim je osoba riješila osobne probleme kao što su bankrot, akademski neuspjeh, seksualno zlostavljanje.
16. Reportaže trebaju naglasiti utjecaj koji samoubojstvo ima na obitelj i druge preživjele, u smislu stigme i psihičke patnje.
17. Veličanje žrtve samoubojstva kao mučenika i predmeta javne pohvale može sugerirati podložnim osobama da njihovo društvo cijeni suicidalno ponašanje.
18. Umjesto toga, naglasak bi trebao biti na žaljenju zbog smrti te osobe.
19. Opisivanje fizičkih posljedica neuspješnih pokušaja samoubojstava (oštećenje mozga, paraliza itd.) može djelotvorno odvratiti od pokušaja suicida.

Također autorica u istoj knjizi navodi što valja činiti a što izbjegavati tijekom izvještavanja o samoubojstvima:

Pod stavkama što novinar treba činiti tijekom izvještavanja o samoubojstvima Jokić-Begić (2009: 96) navodi sljedeće:

- Suradujte sa zdravstvenim službama u predstavljanju činjenica.
- Samoubojstvo prikazujte kao izvršeno, a ne kao uspješno djelo.
- Prikazujte isključivo pouzdane podatke, na unutrašnjim stranicama tiska, uvijek kao sporednu vijest.
- Ističite alternative samoubojstvu.
- Pružite obavijesti o teleapelima i drugim oblicima pomoći u zajednici.
- Dajte publicitet pokazateljima rizika i znacima upozorenja.

Također, navodi i što nikako novinar ne treba činiti tijekom izvještavanja o samoubojstvima (2009: 96):

- Ne objavljujte fotografije i oproštajna pisma.
- Ne izvještavajte o specifičnim detaljima načina samoubojstva.
- Nemojte davati pojednostavnjena objašnjenja.
- Nemojte veličati samoubojstvo ili praviti senzaciju od njega.

- Nemojte se koristiti religijskim ili kulturnim stereotipima.
- Nemojte okrivljavati nikoga.

Preporuke koje donosi Jokić-Begić nisu široko rasprostranjene, no one bi svakako trebale biti dio edukacije svih budućih novinara.

2.2. Primjer dobre prakse

Kao što je ranije u tekstu navedeno, u Austriji postoje "Medijske Smjernice za Izvještavanje o Suicidu" koje su postavljene medijima još 1987. godine kao eksperiment za prevenciju suicida. Austrija je jedna od prvih zemalja u svijetu koja je definirala pravila kako izvještavati o samoubojstvima, a iz njihovog primjera vidimo kako je povezanost samoubojstva i izvještavanja o samoubojstvima „uska i izravna“. To je jedan od primjera koji najbolje prikazuju moć medija navode Jamieson, Hall Jamieson i Romer (2003: 1644). Radi se o kretanjima broja samoubojstava u bečkoj podzemnoj željeznici, nakon što je broj samoubojstava drastično skočio između 1984. i 1987. stavljen je embargo novinarima na izvještavanje o samoubojstvima u podzemnoj željeznici, po uputama austrijskog Vijeće za tisak (*AUSTRIA Presse Agentur*), što je dovelo do pada stope pokušaja samoubojstava i samoubojstava za čak 80% (Niederkrotenthaler i Sonneck, 2007: 420). Nakon 1987. godine *Wiener Linien* (poduzeće koje se bavi javnim prijevozom u Beču) organiziralo je monitoring medija, u suradnji s nekim većim medijima, u slučajevima izvještavanja o samoubojstvu, a kasnije su se zalagali za promociju medijskih naputaka u Beču (Niederkrotenthaler i Sonneck, 2007: 420).

Austrijsko Vijeće za tisak 2005. godine donijelo je nove medijske naputke za izvještavanje o samoubojstvima (Niederkrotenthaler i Sonneck, 2007: 426) koje se vode idejom da će se imitiranje suicidalnog ponašanja povećati ukoliko objavljeni prilog bude istaknut tako da privlači pozornost, ako se otkrivaju detalji o osobi koja je počinila samoubojstvo, metoda kojom je samoubojstvo počinjeno, ako se objavljuju adrese internetskih foruma o samoubojstvima, ako se u tekstu otkriva koji je uzrok suicidalnog

ponašanja, ako se osobu koja se ubila prikazuje kao heroja i ako je samoubojstvo romantizirano. Smatra se da će šanse za imitaciju biti manje ukoliko se problemi osobe koja je počinila samoubojstvo opisuju s dozom empatije bez pojednostavljivanja razloga za suicidalno ponašanje, uz oprezno korištenje jezika, ako se u tekstu jasno ukaže na alternativne mogućnosti, ako se poveća svijest javnosti o problemu samoubojstva kroz medijske kampanje, razbijanje mitova o samoubojstvima, i izravno povezivanje samoubojstava i psihičkih poremećaja (Niederkrotenthaler i Sonneck, 2007: 426).

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

3.1. Ciljevi i hipoteze istraživanja

Osnovni cilj empirijskog dijela rada je bio istražiti na koji način i koliko kvalitetno hrvatski portali izvještavaju o samoubojstvima, s naglaskom na senzacionalizam i etički aspekt. Također, istražiti nude li se u tekstovima rješenja za suicidalne misli i ponašanja, te kroz istraživanje potvrditi ili osporiti postavljene hipoteze. Specifični cilj istraživanja bio je istražiti krše li novinari temeljna prava čovjeka, poput prava na privatnost. Nužno je bilo utvrditi otkriva li se identitet žrtve i spominje li se način na koji je žrtva počinila samoubojstvo.

Glavna hipoteza bila je:

H1: novinari izvještavaju o samoubojstvima na senzacionalistički način, objavljujući nepotrebne detalje samog zločina

Pomoćne hipoteze bile su:

H2: novinari ne štite identitet žrtve i njenih bližnjih, objavljujući njihove fotografije, imena i prezimena, mjesto stanovanja

H3: pri izvještavanju o samoubojstvima ne poštuju etičke smjernice o izvještavanju o samoubojstvima

H4: službene (policija) i stručne (psiholozi i psihijatri) osobe novinari ne koriste kao izvore u svojim tekstovima

Online novinarstvo predstavlja jednakopravni oblik novinarstva naročito iz razloga što je internet kao noviji komunikacijski medij prisutan u gotovo svakom kućanstvu. Ovdje je riječ o osjetljivoj temi o kojoj ako se pravilno ne izvještava može zadirati u privatni život žrtve i njima bliskim osobama što za sobom može nositi trajne posljedice.

3.2. Metodologija rada

Metoda koju smo odabrali za istraživanje hipoteza je analiza sadržaja. Za potrebe istraživanja, kako bi se odgovorilo na istraživačka pitanja te opovrgnule ili potvrdile postavljene hipoteze, analizirali smo sadržaj hrvatskih portala - Večernji hr., Jutarnji list i 24sata. Istraživanje obuhvaća razdoblje od lipnja 2017. do lipnja 2018. godine. Analiza sadržaja kako ju je definirao Berelson 1952., je istraživačka tehnika koja na objektivan, sistematičan i kvantitativan način opisuje sadržaj komunikacije“ (prema Gunter, 2000: 56). U novije vrijeme definicija analize sadržaja se proširila pa je autori definiraju kao „tehnika kojom se dobivaju rezultati koje je moguće ponoviti, ali i reference za stavljanje sirovih podataka u kontekst“ (Kerlinger, 2000; prema Wimmer, Dominick, 2010: 156-158). Tri ključne kategorije prema Kerlingeru su: sistematičnost (pravila po kojima se odabire uzorak), objektivnost (osobni stav i pristranost ne smiju utjecati na rezultate) i mjerljivost (omogućuje sumiranje, usporedbu rezultata i pruža alate za jednostavniju interpretaciju i analizu) (Wimmer, Dominick, 2010: 156). U ovom istraživanju kombinirali smo kvantitativne i kvalitativne metode analize sadržaja. Kvantitativni aspekti, navodi Gould (2001: 212) uključuju dužinu i poziciju članka, prisutnost ili odsutnost fotografija, veličinu naslova, učestalost izvještavanja, a kvalitativni aspekti su sadržaj izvještavanja, te kvalitativna analiza odgovora na pitanja može li prilog poslužiti kao uzor drugim priložima te ističe li on mogućnost prevencije i pomoći. Istražili smo kakav je naslov, tko je autor članka, je li otkriven identitet žrtve i bližnjih, kakve su

objavljene fotografije, odgovara li naslov njegovom sadržaju i je li obrađen dubinski problem suicidalnog ponašanja i slično.

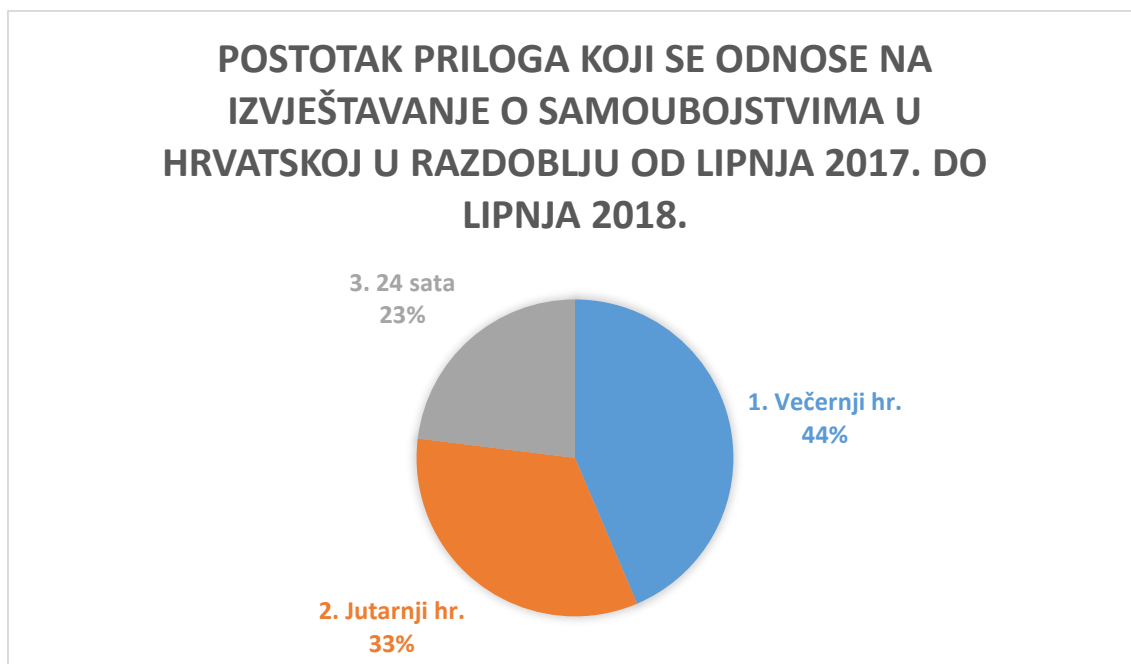
Uzorak istraživanja je odabran pomoću tražilice navedenih portala koristeći ključne riječi: „samoubojstvo“, „ubio se“, „ubila se“, „se ubio“, „se ubila“, „počinio suicid“, „počinila suicid“, „oduzeo život“, „oduzela život“, „pronađen mrtav“, „pronađena mrtva“. Ovim načinom na sva tri portala u navedenom razdoblju pronađeno je 260 priloga (od kojih je njih 39 odgovaralo potrebama ovog istraživanja). U analizu nisu ušli članci koji govore o samoubojstvima i pokušajima samoubojstava u inozemstvu. Svi oni su eliminirani jer nisu bili predmet ovog istraživanja. Svi slučajevi su poredani kronološki i tim načinom za analizu je prikupljeno ukupno 39 priloga. U analiziranom razdoblju, Večernji hr. je imao 17, 24sata 9, a Jutarnji list 13 priloga za analizu.

Tablica 1: Broj objavljenih priloga o samoubojstvima u HR na analiziranim portalima

Ukupno	Večernji hr.		Jutarnji list		24sata	
39	17	44%	13	33%	9	23%

Izvor: Večernji hr., Jutarnji list i 24 sata (1.6. 2017. – 1.6. 2018.)

Grafikon 1. Postotak objavljenih priloga o izvještavanju o samoubojstvima u Hrvatskoj u razdoblju od lipnja 2017. do lipnja 2018.

Izvor: Zbirna tablica 1 (broj objavljenih priloga o samoubojstvima)

3.3. Naslovi priloga

Naslovi priloga koji su ušli u analizu za istraživanje, kao što se i očekivalo s obzirom na tematiku, imali su negativan smjer. Funkcija naslova, od njih 39, 22 naslova bili su senzacionalistički, 15 informativni a ostala 2 neodređeni. Prema Jakopoviću informativni naslovi „temelje se na podacima iz priloga, ne prosuđuju i ne vrednuju događaj“, a senzacionalistički naslovi su oni koji „prozivaju, vrijeđaju i krivo interpretiraju podatke“ (2011: 177). Novinari koristeći naslove često nagađaju o motivima samoubojstava kao što je bilo u tekstu „Ubio se jer nije kažnjen čovjek koji mu je silovao kćer?“ objavljenom na portalu Večernji hr. 11. 10. 2017. Pogreška je novinara pisati o nagađanjima i motivima nekog događaja jer njegova zadaća nije nagađati o incidentu nego prenositi točne i istinite činjenice. Iako se većinom radi o senzacionalističkim naslovima, novinari ipak paze da naslovi odgovaraju sadržaju teksta. U 82% slučajeva naslovi odgovaraju tekstu. Ipak ako je ustanovljeno da je većina naslova senzacionalistička, a većina također

odgovara tekstu, u tom slučaju upitna je i kvaliteta cijelog teksta. Većina naslova dolazi u proširenom obliku s nadnaslovom, podnaslovom i međunaslovom.

3.4. Kanali za pomoć

Jedan od ciljeva bio je prikazati navode li novinari u tekstu načine i kanale pomoći koji postoje u Hrvatskoj za osobe koje imaju suicidalne sklonosti. Od ukupno 39 priloga njih 32 navode moguće razloge samoubojstva. Depresija kao razlog počinjenog suicida navodi se u tri članka, što je samo 7,6%.

Nije svako samoubojstvo nastalo kao rezultat depresije ali činjenica je da se sve veći broj ljudi bori s tom opakom bolešću, zato je važno navesti kanale pomoći koji bi uvelike olakšali oboljelima. Niti u jednom članku nije naveden kanal pomoći za osobe koje imaju suicidalne sklonosti i one koji se bore sa depresijom. Pretpostavka je da ljudi ipak shvaćaju da depresija ne predstavlja odraz osobne slabosti i da biti depresivan ne znaci da si ti loš, lijen ili da ne želiš sam sebi pomoći, nego da je ipak nešto na što se nema utjecaja i da se radi o bolesti kao što su i sve druge bolesti, bolest organa mozga koja upravlja funkcijom - umom, onim što mi jesmo. I upravo to bi novinari trebali dati do znanja kada pišu o ovoj osjetljivoj temi.

S druge strane, svi tekstovi donose opise događaja, izvještaje s mjesta nesreće te stvari koje bi trebale ostati privatne. Problem je taj što novinari nisu izvijestili o problemu na način koji bi eventualno mogao pomoći osobama sa suicidalnim sklonostima.

Uloga novinara je prvenstveno informativna i edukativna, da na odgovoran način potaknu na pomoć, ukoliko te stavke izostaju postaje upitno koji je razlog njihova izvještavanja. Svi tekstovi iz Jutarnjeg lista, Večernjeg hr. i 24sata koji su spominjali depresiju navode je kao mogući uzrok suicida, površno, bez dublje obrade teme depresije bez naputaka za prepoznavanje i pomoć.

Važno je napomenuti kako sva tri članka u kojima se depresija spominje kao možebitni razlog tiču se istog slučaja kojeg su dana 8. 9. 2017. prenijeli portali Večernji hr, Jutarnji

list i 24 sata pod slijedećim naslovima: „Preminuo Dan Divjak, klavijaturist grupe Kojoti“ (Večernji hr.), „Fanovi i kolege tuguju: Umro je klavijaturist rock grupe Kojoti“ (24 sata) i „Mladi zagrebački glazbenik kultnog benda počinio samoubojstvo“ (Jutarnji list). Uz identitet, u sva tri članka priloženo je i više fotografija na kojima se nalazi preminuli.

3.5. Privlačenje pozornosti veličinom teksta i odabirom ključnih riječi

U slučaju samoubojstava, 41% priloga bilo je veće od jedne novinarske kartice. Kako veličinom teksta tako i ključnim riječima u naslovima novinari pokušavaju privući pozornost čitatelja.

Pretpostavka je bila kako će tekstovi koji u sebi imaju riječi „šokirao“, „tragedija“, „samoubojstvo“, „drama“ i „užas“ privući čitatelje. U tekstovima koji su analizirani na Jutarnjem listu prevladavaju tekstovi koji imaju u naslovima jednu ili više navedenih riječi, dok na Večernjem hr. i 24sata to nije slučaj. Tekstovi koji spominju neke od navedenih riječi u naslovu najčešće sadržavaju i neke druge riječi koje bi privukle čitatelja, kao što je slučaj u naslovima: „Detalji obiteljske tragedije koja je uzdrmala Zagreb, sin nakon svađe likvidirao oca i teško ranio šogoricu, a onda Passatom odjurio u šumu pa se ubio“, „Tragedija na grobu Franje Tuđmana ubio se službeni fotograf prvog hrvatskog predsjednika“, „Tragičan kraj drame policija u kući pronašla mrtvog muškarca“, „Užas u Splitu: ubio ženu pa se objesio u crkvi“, i sl. Riječ „samoubojstvo“ pojavljuje se u dva naslova ali zato su novinari uspjeli pronaći alternative toj riječi kako bi čitateljima odmah u naslovu pobliže dočarali nesretni događaj, a to su: „raznio se“, „izrešetao“, „objesio se“, „presudio sebi“, „pucao u sebe“, „oduzeo život“, i sl..

Ovakvi naslovi obično kriju u sebi senzacionalističke tekstove, spominju identitet žrtava, objavljuju fotografije koje otkrivaju identitet i mjesto stanovanja žrtve, donose detaljan opis samog samoubojstva, lokaciju gdje se dogodilo te potresne izjave bližnjih ponekad sve to popraćeno fotografijama s mjesta događaja. Ovakvi tekstovi su obično veći od jedne novinarske kartice, dok su informativni obično manji, ne donose toliko detalja o

samoubojstvu i popraćeni su fotografijama iz arhiva. Ovakvih tekstova je bilo svega 7, tj. 17,9%, dok je ostatak bio veličine jedne kartice novinarskog teksta.

3.6. Uloga fotografija u tekstu

Anketu nije imao nijedan tekst, iako bi bilo vrlo korisno prikazati rezultate anketnih istraživanja o suicidalnim mislima stanovnika Hrvatske. Svi osim dva teksta su popraćeni fotografijama koje su ili slikane na mjestu događaja, vađene iz arhive ili prikazivale portret žrtve.

Kao što je navedeno samo dva teksta nemaju fotografiju. Dominiraju tekstovi koji donose više od jedne fotografije, njih 69,2%, u odnosu na one koji imaju samo jednu fotografiju, njih 28,2%. S obzirom da se u svim analiziranim člancima radilo o punoljetnim osobama koje su izvršile samoubojstvo, fotografije na kojima se nalaze žrtve nisu cenzurirane, mada to ne opravdava iznošenje fotografija u javnost i otkrivanje identiteta. U cjelokupnoj analizi identificirano je 8 fotografija koji jasno pokazuju lice žrtve. Ove fotografije nalaze se u šest priloga.

Prevladavaju fotografije sa mjesta nesreće, što je u slučaju samoubojstava najčešće žrtvina obiteljska kuća, što automatski može ukazivati na identitet žrtve i njemu bliskih osoba, ili ako se radi o nekom drugom mjestu obično koji je naveden u naslovu, novinari ga obilježe fotografijom s tog mjesta. Jednu takvu fotografiju objavili su novinari na Večernjem hr. 22. 6. 2017 u tekstu „Ubio ženu pa se objesio u crvki?“, i u tekstu priložili fotografiju crkve iz naslova. Također česte su fotografije ulice u kojoj se nesretni događaj zbio na kojima su fotografirani službenici i službena vozila policije. Nešto malo manje od polovine fotografija koje su objavljene nemaju potpis autora fotografije iako bi u pravilu svaka fotografija morala imati navedenog autora.

Od objavljenih fotografija koje imaju opis, većina odgovara sadržaju fotografije, tek njih dvije od deset fotografija ima opis koji ne odgovara sadržaju fotografije.

Pri izboru fotografija, novinari moraju paziti, jer one su u kombinaciji sa naslovima ono prvo što će čitatelji zapaziti. Oni moraju pristupati ovoj osjetljivoj temi odgovorno i svjesno kako u izvještavanju tako i u objavljivanju fotografija. Hrvatsko novinarsko društvo u Kodeksu časti (čl. 19) nalaže da novinar ne smije fotografirati djecu mlađu od 14 godina bez pristanka roditelja, a ako i pristanak postoji, novinar je i dalje dužan brinuti o tome da ne povrijedi djetetovu dobrobit. Zakon o medijima (čl. 21, st. 4) donosi pak da za fotografije snimljene na javnim mjestima nakladnik ne može snositi odgovornost. Zakon o medijima (čl. 29, st. 1) nalaže da svaki novinar ima pravo odbiti potpisati tekst koji je urednik vidno izmijenio. Potpisani tekst znači da novinar stoji iza svake napisane riječi.⁵

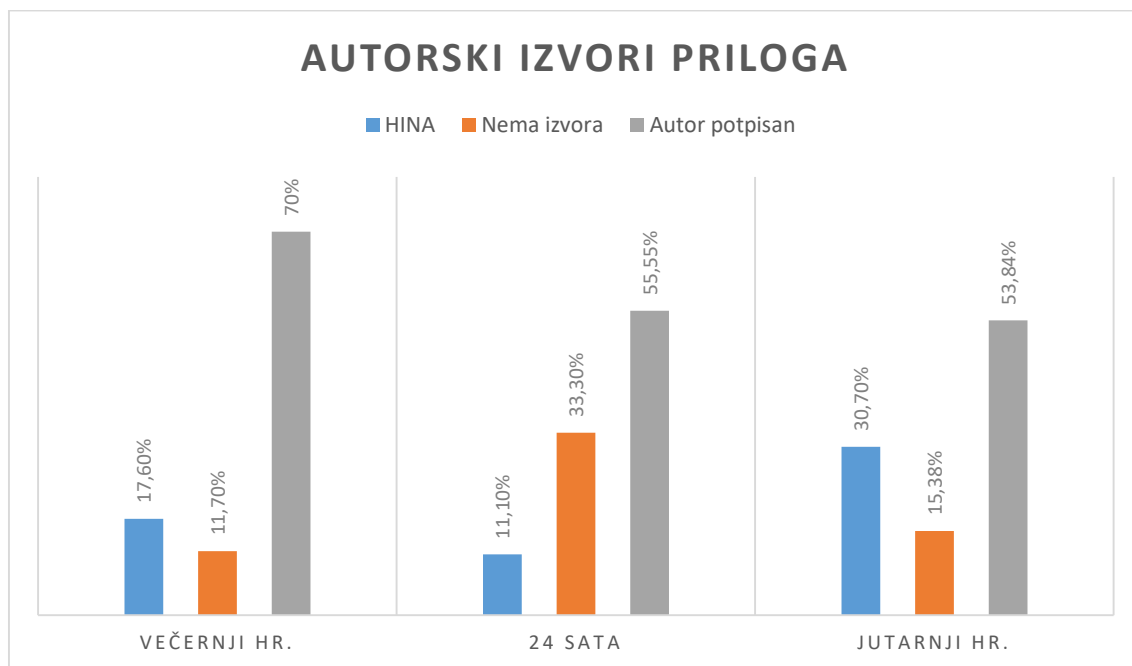
Tablica 2. Izvori priloga obrađenih portala

Izvor	Večernji hr.		24sata		Jutarnji list	
HINA	3	17,60%	1	11,10%	4	30,70%
Nema izvora	2	11,70%	3	33,30%	2	15,38%
Autor potpisan	12	70%	5	55,55%	7	53,84%

Izvor: Večernji hr., Jutarnji list i 24 sata (1.6. 2017. – 1.6. 2018.)

⁵ „Programski sadržaj u kojem je smisao promijenjen u postupku uredničke obrade ne smije se objaviti pod imenom autora bez njegova pristanka“, piše u Zakonu o medijima iz 2004. godine

Grafikon 2. Prikaz izvora priloga obrađenih portala

Izvor: Zbirna tablica 2 (Izvori priloga obrađenih portala)

U nešto malo manje od pola (18) priloga objavljen je identitet žrtve, bilo navođenjem imena, prezimena, dobi, ulice stanovanja što se protivi svim etičnim načelima budući da se radi o nesretnim događajima. U dva slučaja navedena je adresa stanovanja a u isto toliko radno mjesto žrtve. U jednom slučaju čak navedeni su punim imenom i prezimenom dva člana obitelji žrtve.

U slučaju tri teksta, na tri različita portala koji pišu o samoubojstvu klavijaturista poznatog hrvatskog benda, u jednom od tih tekstova naveden je način na koji je žrtva počinila samoubojstvo. U sva tri članka novinari navode njegove ime i prezime i prilažu njegove fotografije. Ovdje se pak postavlja pitanje o izvještavanju o suicidima slavnih osoba i koja mjerila etike valja primijeniti. Uzimaju li novinari u obzir da su te osobe nekome uzori pogotovo mlađoj populaciji, i kakvu im sliku prenose takvim načinom izvještavanja.

Nadalje, u 79,4% obavljenih tekstova, novinari donose privatne detalje o žrtvi, također u isto toliko tekstova novinari nagađaju zašto je osoba počinila samoubojstvo, navodeći

obiteljske svađe, ljubomoru, rastavu i sl. kao može bitne razloge i samim tim ostavljaju prostor publici za nagađanja zašto je žrtva izvršila samoubojstvo.

3.7. Sugovornici u tekstu

Kako bi što vjernije prenijeli neku priču novinari će najčešće otići na mjesto događaja. Kako bi u tom uspjeli potrebni su im sugovornici. Kada se dogodi samoubojstvo novinari često pokušavaju doći do bilo koga od obitelji, prijatelja i susjeda žrtve kako bi dobili od njih izjavu. Kao sugovornike u ovakvim slučajevima, najbolje je koristiti stručne osobe, psihologe, psihijatre što bi vjerojatno potaknulo prevenciju suicida. Informacije od bližnjih nisu korisne jer u takvim situacijama su oni obično potreseni i nisu sposobni za otkrivanje puno informacija.

Iako većina tekstova ima barem jednog sugovornika, nijedan portal nije koristio stručne osobe za sugovornike. Većinom su sugovornici bili susjedi, u sedam slučajeva sugovornici su bili bližnji. U 13 slučajeva novinari navode izjave nadležnih iz policijske uprave. Svi sugovornici navode neka nagađanja, opisuju žrtvu kakva je bila, ali nikako ne mogu objasniti zašto je do samoubojstva došlo.

U razgovoru sa sugovornicima novinari prenose i neke bizarne detalje kao što je to slučaj u tekstu kojeg je Jutarnji list objavio 2. 5. 2018. „Tragedija u Velikoj Pisanici pored Bjelovara muškarac zapalio imanje pa počinio samoubojstvo: Naš Milan bio je fin čovjek, ali muku je mučio s hranom“. Naslov nagovještava da u članku postoje sugovornici, također vidljivo je da je izjava za ovakvu vijest neadekvatna. Postavlja se pitanje je li novinarima bitan sadržaj izjave sugovornika ili im je bitno da ona postoji. Iz analiziranog sadržaja, rekli bi, ovo drugo. Nijedan sugovornik u tekstovima nije se dotakao samoubojstva, većinom su govorili o osobinama i navikama žrtve.

Bertrand je naveo kako prikazom neke nesreće ili zločina, novinari mogu povrijediti osobe koje su bile bliske sa žrtvama (2007: 53), a Davison i Neale (2002) dokazali su da niti jedna smrt ne ostavlja toliko emocionalnih posljedica kao samoubojstvo, i zato

novinari moraju biti iznimno oprezni prema obiteljima i bližnjima žrtava samoubojstva (prema Jokić-Begić, 2009: 92).

U analiziranom sadržaju nije pronađen nijedan tekst koji upućuje na prevenciju samoubojstava. Kako bi se to ostvarilo, novinari bi se umjesto detaljnih opisa nesretnog događaja, razgovora s bližnjima i sl. trebali orijentirati na sastavljanje teksta koji bi bio ispunjen korisnim informacijama o prevenciji samoubojstava, pomoćnim kanalima i savjetima stručnjaka.

3.8. Nagadanja o razlozima samoubojstva

O razlozima samoubojstva nagađa se u 35 priloga. Kao što je ranije napomenuto kao jedan od njih u tri priloga navodi se depresija. U ostalima su to obiteljski problemi, ljubomora. U nekim slučajevima novinari iznose nagađanja što se vidi u tekstu koji je Večernji hr. objavio 22. 6. 2017. „Policija intervenirala desetak sati prije ubojstva: Brak im je bio u krizi“.

U 20 priloga prenosi se izvještaj o više tragičnih događaja, u njima se dogodilo ranjavanje ili ubojstvo čemu je prethodilo samoubojstvo. Time je odgovornost novinara još veća. Ozbiljnost izvještavanja nije potvrđena ni u ovakvim slučajevima gdje je nesretni događaj još i traumatičniji za obitelj pa i same čitatelje. Bez obzira na ozbiljnost situacije novinari pišu članke koji se detaljno nadovezuju na nesretni događaj i pokušavaju čitatelje nepotrebno pobliže upoznati sa detaljima događaja, kao što je to slučaj u tekstu koji je objavljen 23. 10. 2017 na Večernji hr. „I prije su se tukli, oca je jednom izbo vilama, pucalo se po imanju“, koji se referira na tekst objavljen 22. 10. 2017 „Nakon svađe ubio oca i šogoricu, pa presudio sebi“. Primjere imamo i na 24sata u dva teksta od kojih se jedan nadovezuje na drugi, oba objavljena 30. 11. 2017 pod sljedećim naslovima „Izrešetao je bivši: Ana je radila u teretani gdje su se i upoznali“ te „Ispalio u nju četiri metka: Bivši policajac ubio bivšu curu i sebe“. Također i Jutarnji list objavljuje takve tekstove, primjerice tekst objavljen 30. 7. 2011 „Nakon tri hica u kući zatekli ženu i muža u lokvi krvi 'Ne možemo to objasniti što netko nosi u četiri zida?'“ se nadovezuje na tekst

objavljen 29. 7. 2017 „Velika obiteljska tragedija muškarac iz vatrenog oružja ubio suprugu, pa presudio sebi, susjedi: 'čuli smo svađu pa pucnjeve'“ i sl.

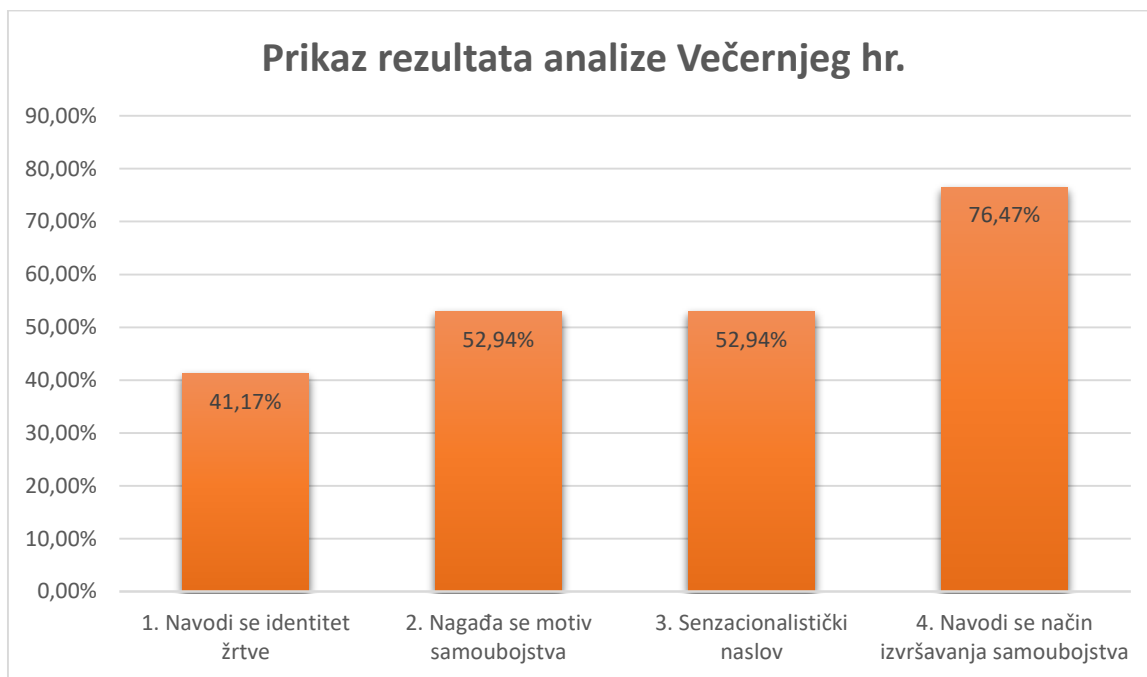
Postavlja se pitanje je li potrebno izvještavati o nesretnom događaju u više navrata, nagađati o njihovim razlozima, otkrivajući time i detaljnije informacija o žrtvama i bližnjima, umjesto da se nesretni događaj iskoristi za pisanje o konkretnom problemu koji je prethodio događaju. Takvi tekstovi nikome nisu od koristi već upravo suprotno. Kao što je spomenuto u teorijskom dijelu pisanje o konkretnoj osobi, bilo da se radi o počinitelju ili žrtvi, ili samom činu, može dovesti do sekundarne viktimizacije njihovih bližnjih jer iznova prolaze kroz tragediju.

Tablica 3. Prikaz rezultata analize portala Večernji hr., 24sata i Jutarnji list

	Večernji hr.		24sata		Jutarnji list	
Navodi se identitet žrtve	7	41,17%	5	55,55%	5	38,46%
Nagađa se motiv samoubojstva	9	52,94%	2	22,22%	4	30,76%
Senzacionalistički naslov	9	52,94%	6	66,66%	10	76,92%
Navodi se način izvršavanja samoubojstva	13	76,47%	9	100%	13	100%

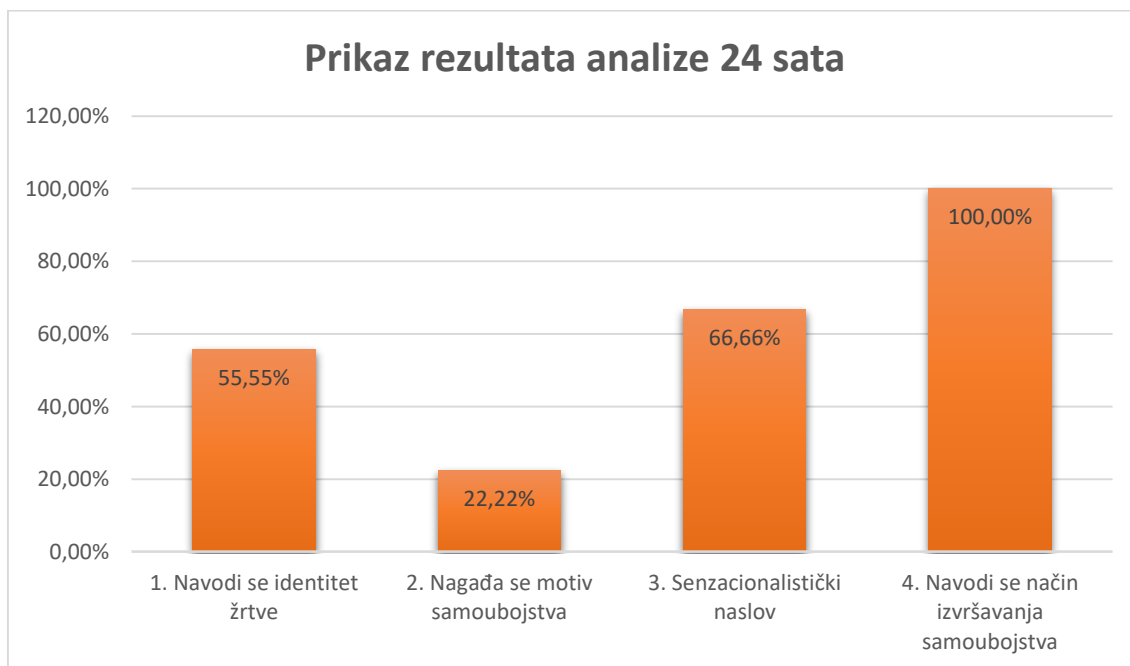
Izvor: Večernji hr., Jutarnji list i 24 sata (1.6. 2017. – 1.6. 2018.)

Grafikon 3 : Prikaz rezultata analize Večernjeg.hr

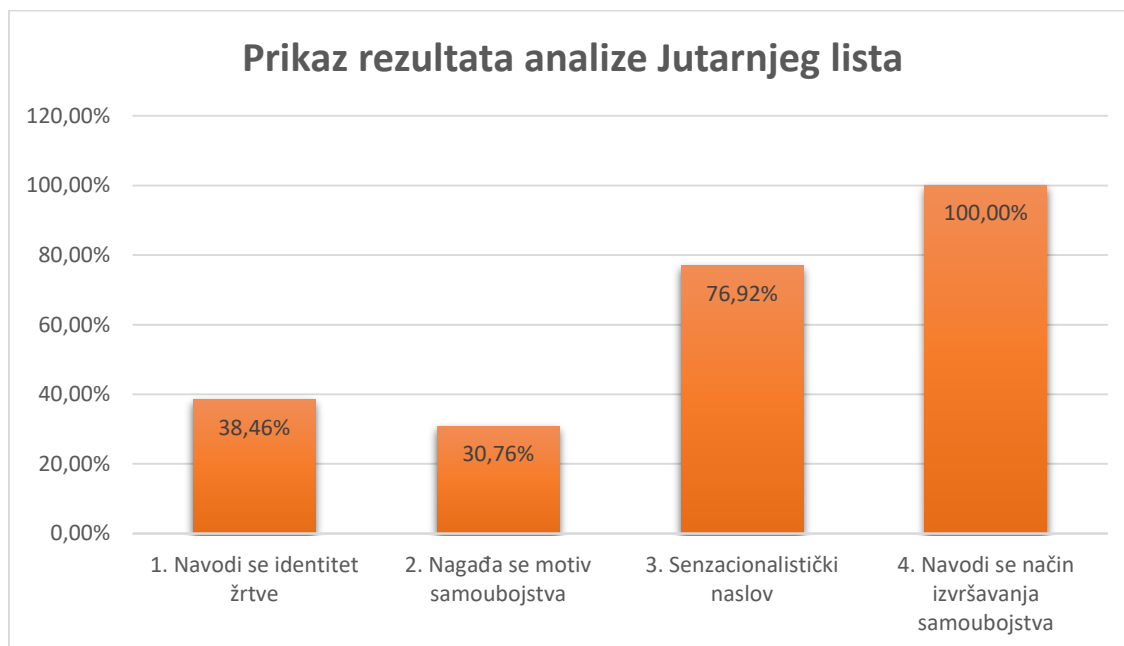
Izvor: Zbirna tablica 3 (Prikaz rezultata analiziranih portala)

Grafikon 4 : Prikaz rezultata analize 24 sata

Izvor: Zbirna tablica 3 (Prikaz rezultata analiziranih portala)

Grafikon 5 : Prikaz rezultata analize Jutarnjeg lista

Izvor: Zbirna tablica 3 (Prikaz rezultata analiziranih portala)

3.9. Prikaz samoubojstva Slobodana Praljka na portalima Večernji hr., Jutarnji list i 24 sata

Kako je prije navedeno, u analizu nisu ušli članci koji govore o samoubojstvima i pokušajima samoubojstava u inozemstvu. S obzirom da se radi o vrlo specifičnom slučaju koji se dogodio u analiziranom razdoblju, a nije na području Hrvatske a itekako se tiče Hrvatske, odlučila sam u ovom poglavlju ukratko analizirati slučaj generala Slobodana Praljka koje je 29. studenog prilikom izricanja presude u sudnici u Haagu ispio otrov pred očima prisutnih. Dramatične scene kako Slobodan Praljak ispija otrov obišle su svijet. Taj događaj bio je udarna vijest u svim svjetskim medijima, a pogotovo u hrvatskim. Čin samoubojstva izazvao je velike reakcije u hrvatskim medijima, od odobravanja i divljenja do osude. Samoubojstvo Slobodana Praljka je bilo vrlo specifično i postavlja se pitanje koje mjere etike je trebalo primijeniti. Sva tri portala su prenijela vijest o samoubojstvu

Slobodana Praljka. Tekstovi su popraćeni fotografijama i videom koji prikazuje Slobodana Praljka u trenutku u kojem ispija otrov. Objavljivanje vijesti o samoubojstvima je, prema svim etičkim kodeksima, i normama odgovornog novinarstva vrlo osjetljivo pitanje. U načelu, o samoubojstvima se ne izvještava, no u ovom slučaju je to izuzetak. Međunarodna udruga vijeća za medije (Alianz of international Press Council, AIPCE) je vrlo ugledna institucija, koja u svojoj internoj komunikaciji redovito ukazuje na neke pojave u svjetskim medijima te propitkuje novinarsku praksu. Na njihovim stranicama su pristizali upiti vezani za slučaj generala Praljka. Jedan od takvih upita pokrenulo je austrijsko vijeće za medije koje je glasilo:

„Pitamo se jeste li dobili pritužbe na javno samoubojstvo hrvatskog generala i ratnog zločinca u Hagu i kako ste reagirali na taj slučaj. Mi smo upravo danas odlučili da objavljivanje tih fotografija i video zapisa nije prekršilo Etički kodeks zahvaljujući činjenici da je to bio svojevrsni 'moment povijesti'.“⁶

Bez obzira radi li se o 'momentu povijesti' ili ne, kada se radi o izvještavanju o samoubojstvima za sve bi trebala vrijediti ista pravila. Glorificiranje suicida može potaknuti one koji su na rubu, ili razmišljaju o suicidu, da dignu ruke na sebe. U ovom slučaju posebno ugrožena skupina su bili veterani Domovinskog rata. Prilikom izvještavanja o Praljkovom samoubojstvu nijedan od tri portala nije suspregnuo od senzacionalističkih naslova pa tako je Jutarnji list 29. 11. 2017. objavio prilog pod naslovom „Užas u Nizozemskoj Haški tribunal potvrdio: Slobodan Praljak umro u bolnici 'Popio je nešto i izgubio svijest, liječnici mu nisu uspjeli spasiti život'“. Večernji hr. je također 29. 11. 2017. objavio tekst pod naslovom „Praljak popio otrov! Pogledajte trenutak koji je prekinuo suđenje“. Najmanje senzacionalistički je bio 24 sata s naslovom također 29. 11. 2017. „Popio otrov u sudnici: Praljak je preminuo u bolnici u Haagu“. Sva tri navedena portala su uz tekst objavile i fotografije Praljka kako ispija otrov u sudnici.

Kao što je u teorijskom dijelu navedeno kako stupanj publiciteta koji dobiva priča o samoubojstvu proporcionalan je broju samoubojstava koji uslijede. Davanje publiciteta samoubojstvu može stvoriti ideju da je ono normalno. Praljak se ubio pred kamerama, i neizbježno je da je time dobio golem medijski prostor, međutim novinari ne bi trebali

⁶ cit. prema <http://www.h-alter.org/vijesti/postovati-novinarske-standarde> stranica pogledana 14. 6. 2018.

dopustiti da se samoubojstvo glorificira i trebali su biti oprezniji prilikom izvještavanja o ovom slučaju, jer kao što je ranije navedeno, što veći publicitet to više samoubojstava.

ZAKLJUČAK

Objavljivanje vijesti o samoubojstvu je prema svim etičkim kodeksima, i normama odgovornog novinarstva vrlo osjetljivo pitanje. Samoubojstvo je tragičan događaj koji ostavlja veliki utisak na sve osobe bliske žrtvi. Imajući to na umu, zadaća svakog novinara koji izvještava o samoubojstvima je uzeti to u obzir i nastojati smanjiti negativne posljedice koje izvještavanje može imati na društvo.

Šutnja i ne pisanje o samoubojstvima nikako nije rješenje, jer ne pisanje o problemu ne znači da će problem nestati. Podržavam pisanje o samoubojstvima ali naravno ne navodeći konkretne slučajeve i ne ulazeći dublje u detalje. O samoubojstvu treba svakako pisati kao o društvenom problemu tragajući za rješenjima kako ga spriječiti. Smatram kako umjesto senzacionalističkih naslova je bolje odabrati autocenzuru kao što je to slučaj u Austriji o kojem je napisano poglavlje u teorijskom dijelu. Najraniji znakovi suicidalnog ponašanja vidljivi su kod otprilike 80% suicidalnih osoba (Robins, Gassnew, Kayes, Wilkinson i Murphy, 1959, prema Barnes, Pazur i Lester, 2014: 181), a odgovornim izvještavanjem o samoubojstvima ljudi bi ih postali sve više svjesniji i to bi dovelo do prevencije suicida. Kada se izvještava o samoubojstvima potrebno je naglašavati i rizične faktore koji doprinose tom činu, u koje spadaju depresija, konzumacija droga, obiteljske prilike, stres povezan s okolinom te prethodno suicidalno ponašanje (Radoljubac i sur., 2007: 275).

Kao što se moglo vidjeti iz analiziranih tekstova, kodeksi i zakoni se ne poštuju, a novinari najčešće prilikom izvještavanja koriste senzacionalistički pristup. U slučaju Večernjeg hr. takav pristup se koristio u 52,94% (9), 24sata 66,66% (6) te u Jutarnjem listu u 76,92% (10) priloga koji su ušli u analizu. Također u većini slučajeva navode načine na koje je samoubojstvo izvršeno. Preciznije, kada govorimo o Večernjem hr. to je slučaj u 13 priloga (76,47%), 24sata u 9 (100%) i na portalu Jutarnjeg lista 13 (100%). Novinari trebaju biti svjesni rizika koje takvo izvještavanje donosi. Ništa bolji rezultat nije ni kada se radi o otkrivanju identiteta žrtve. Na Večernjem hr. identitet žrtve je otkriven u 7 (41,17%), na 24sata u 5 (55,55%) na Jutarnjem listu u također 5 (38,46%) članka. Poražavajući je rezultat da se niti u jednom članku ne navodi kanal pomoći za osobe koje imaju suicidalne sklonosti i one koji se bore sa depresijom.

Neodgovornim izvještavanjem novinari pojačavaju sekundarnu viktimizaciju, posebno kada izvještavaju o istom događaju i po nekoliko dana kao što je to bio slučaj u nekoliko analiziranih priloga, te na taj način iznose sve više informacija o žrtvi i detaljima događaja. Novinari trebaju biti posebno oprezni i ne koristiti senzacionalizam posebno kada je riječ o izvještavanju o nesretnim događajima.

U svakom društvu postoje ranjiviji pojedinci na koje treba misliti prilikom izvještavanja o ovako osjetljivim temama. Potrebno je osvijestiti ljude o problemu suicidalnosti, što ga uzrokuje, te kako ga spriječiti.

POPIS LITERATURE

Knjige:

- Aramini, M. (2009): *Uvod u bioetiku*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb
- Bertrand, C.J. (2007): *Deontologija medija*, Sveučilišna knjižara i ICEJ, Zagreb
- Gunter, B. (2000): *Media Research Methods*, Sage, London
- Jokić-Begić, N. (2009): *Medijska pažnja i samoubojstva*, u: Psihologija-mediji-etika, iskustva i promišljanja za bolju suradnju, Društva psihologa Istre, Pula
- Kunczik, M., Zipfel, A. (1998): *Uvod u publicističku znanost i komunikologiju*, Zaklada Friedrich Ebert, Zagreb
- Kunczik, M., Zipfel, A. (2006): *Uvod u znanost o medijima i komunikologiju*, Zaklada Friedrich Ebert, Zagreb
- Lulić, V. (2009): *Mediji i suicid*, u: Psihologija-mediji-etika, iskustva i promišljanja za bolju suradnju, Društvo psihologa Istre, Pula
- Malović, S., Ricchiardi, S. i Vilović G. (2007): *Etika novinarstva*, Sveučilišna knjižara i ICEJ, Zagreb
- Volarić-Mršić, A. (2002): *Kultura života*, Centar za Bioetiku FTIDI, Zagreb
- Wimmer, R. i Dominick, J.R. (2010): *Mass Media Research: An Introduction*, 9th Edition, Wadsworth Publishing
- Zgrabljic-Rotar, N. (2009): *Pravo na privatnost: standardi za zaštitu prava djece u medijima*, u Zaštita privatnosti djece u medijima, Zbornik priopćenja s tribine, Pravobranitelj za djecu, Zagreb, 33-45.

Članci i znanstveni radovi:

- Abrutyn Seth, Mueller Anna (2014): Are Suicidal Behaviours Contagious in Adolescence? Using Longitudinal Data to Examine Suicide Suggestion; *American Sociological Review*, sv. 79(2): 211-227
- Barnes Donna Holland, Pazur Denise, Lester David (2014): Parents Views of their Child's Death by Suicide; *Illness, Crisis and Loss*, sv. 22(3): 181-193
- Brečić Petrona (2017): Suicide in Psychiatry Disorders; *Medicus*, sv. 26(22): 173-183
- Burić Jasna (2008): Medijsko izvješćivanje o suicidu maloljetnika; *MediAnali*, sv. 2(4):209-214

- Burić Jasna (2010): Djeca i mladi kao konzumenti masovnih medija, Etika i tržišne manipulacije potrebama mladih; *Filozofska istraživanja*, sv. 4: 629-634
- Chandra Prabha S., Doraiswamy Padmavathy, Padmanabh Anuroopa, Philip Mariamma (2013): Do newspaper reports of suicide comply with standard suicide reporting guidelines? A study from Bangalore, India; *International Journal of Social Psychiatry*, sv. 60(7): 687-694
- Gouldney Robert D. (1989): Suicide: The Role of Media; *Australian and New Zeland Journal of Psychiatry*, sv. 23: 30-34
- Gould Madelyn, Jamieson Patric, Romer Daniel (2003): Media Contagion and Suicide Among the Youth; *American Bihevioral Scientist*, sv. 46(9): 1269-1284
- Gould, Madelyn (2001): Suicide and the media; *Annals New york Academy of Sciences*, sv. 932: 200-224
- Hyatt Laurie, College Barton (2010): A Case Study of the Suicide of a Gifted Female Adolescent: Implications for Prediction and Prevention; *Journal for the Education of the Gifted*, sv. 33(4): 514-535
- Jamieson Patrick, Hall Jamieson Kathleen, Romer Daniel (2003): The Responsible Reporting of Suicide in Print Journalism; *American Behavioral Scientist*, sv. 46 (12): 1643-1660
- Kryszinska Karolina E., De Leo Diego (2007): Telecommunication and Suicide Prevention: Hopes and Challenges for the New Century; *Omeg*, sv. 55(3): 237-253
- Labaš Danijel (2010): Luka Brajnović- od vjernosti sebi do vjerodostojnosti profesije; *Medijske studije*, sv. 1 (1-2), 171-183.
- Labaš Danijel, Vizler Ana (2005): Odgovornost primatelja u svjetlu medijske etike; *Nova prisutnost*, sv. 3(2): 277-296
- Mraović Branka (1991): Paradigme medijskih utjecaja; *Politička misao*, sv. 28(1): 120-135
- Niederkrotenthaler Thomas i Sonneck Gernot (2007): Assessing the impact of media guidelines for reporting on suicide sin Austria: interrupted time series analysis; *The Royal Australian and New Zeland College of Psychiatrist*, sv. 41: 419-428
- Nikić Mijo (1995): Samoubojstvo, psihodinamika, prevencija i moralno vrednovanje; *Obnovljeni život*, sv. 50(2): 185-200

- Philips David P. (1974): The Influence of Suggestion on Suicide: Substantive and Theoretical Implications of the Werther Effect; *American Sociological Review*, sv. 39: 340-354
- Radobuljac Maja, Groleger Urban, Ovsenik Nada, Tomori Martina (2007): Two Generations of Slovenian Suicidal Adolescent Inpatients; *International Journal of Social Psychiatry*, sv. 53 (3): 274-284
- Romero Andrea J., Wiggs Bracamonte Christine, Valencia Celina, Bauman Sheri (2013): Latina Teen Suicide and Bullying; *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, sv. 35(2): 159-173
- Scherr Sebastian, Reinemann Carsten (2013): Media depictions of suicide influence individual perceptions of health risks; *Searching for the words. How can we tell our stories of suicide?*, sv. 40: 73-87
- Sisask Merike, Varnik Airi (2012): Media Role in Suicide Prevention: A Systematic Review; *International Journal of Environmental Research and Public Health*, sv. 9: 123-138
- Stack Steven (2003): Media coverage as a risk factor in suicide; *J Epidemiol Community Health*, sv. 57: 238-240
- Šakić Mateja (2011): Samoubojstvo kao društveni problem: rasprava iz sociološke perspektive; *Amalgam*, sv. 5: 67-81
- Zagorac Ivana, Jurić Hrvoje (2008): Bioetika u Hrvatskoj; *Filozofska istraživanja*, sv. 3: 601-611

Internetski izvori:

- „Izvešća o izvršenim samoubojstvima u Hrvatskoj“, Hrvatski zavod za javno zdravstvo objavljuje na stranici <https://www.hzjz.hr/> stranica pregledana 28. 6. 2018.
- „Izvešća o prometu, potrošnji“, Agencija za lijekove i medicinske proizvode objavljuje na stranici <http://www.halmed.hr/>, stranica pregledana 28. 6. 2018.
- „Poštovati novinarske standarde“, 2017 H-alter, <http://www.h-alter.org/vijesti/postovati-novinarske-standarde> stranica pogledana 14. 6. 2018.

Dokumenti:

- *Preventing Suicide, A Global Imperative*, World Health Organization (2014)
- *Preventing Suicide, A Resource for Media Professionals*, World Health Organization (2008)

Zakoni, propisi, kodeksi:

- Kodeks časti hrvatskih novinara 2009.
- Zakon o elektroničkim medijima 2009.
- Zakon o medijima 2004.

Prilozi

Analitička matrica

MATRICA ZA ANALIZU DNEVNIH INFORMATIVNIH INTERNETSKIH PORTALA	
	Ponuđeni odgovor:
1. Rubrika:	1. stalna
	2. povremena (tjedna)
	UKUPNO:
2. Vrsta priloga:	1. domaća vijest (do 1/3 kartice)
	2. izvještaj (više od 1/3 kartice)
	3. novinski prilog
	4. komentar
	5. intervju
	6. reportaža
	UKUPNO:
3. Istaknutost naslova priloga:	1. manji od ostalih
	2. jednak ostalima
	3. veći od ostalih
	UKUPNO:
4. Veličina priloga:	1. 1/4 kartice ili manje
	2. 1/4 do 1/2 kartice
	3. 1/2 kartice do 1 kartica
	4. više od 1 kartice
	UKUPNO:
5. Naslov priloga:	1. samo naslov

	2. naslov i nadnaslov/podnaslov
	3. naslov, nadnaslov i podnaslov
	4. naslov, nadnaslov, podnaslov i međunaslovi
	UKUPNO:
6. Vrsta naslova:	1. informativni
	2. senzacionalistički
	3. teško je odrediti
	UKUPNO:
7. Smjer priloga:	1. pozitivan
	2. neutralan
	3. negativan
	UKUPNO:
8. Funkcija priloga:	1. informacija
	2. edukacija
	3. senzacija
	4. ne može se odrediti
	UKUPNO:
9. Odgovara li naslov sadržaju:	1. da
	2. ne
	3. djelomično odgovara
	4. teško je odrediti
	UKUPNO:
10. Spominje li se samoubojstvo u naslovu:	1. da
	2. ne
	3. ne može se odrediti
	UKUPNO:
11. Prilog je napisao:	1. novinar
	2. agronomski stručnjak
	3. znanstvenik
	4. drugo
	5. nije navedeno
	UKUPNO:
12. Prilog je orijentiran na:	1. opću, širu javnost
	2. užu javnost (educiraniju)
	3. institucije
	4. ne može se odrediti
	UKUPNO:
13. Ukoliko tekst ima fotografije koliko ih je:	1. jedna
	2. dvije
	3. tri
	4. više od tri
	UKUPNO:
14. Ima li prilog anketu:	1. da

	2. ne
	UKUPNO:
15. Tema fotografije:	1. portret osobe (ljudi)
	2. žrtva
	3. mjesto nesreće
	4. obitelj žrtve, susjede, prijatelje
	5. drugo
	UKUPNO:
16. Postoji li potpis pod fotografiju:	1. Da
	2. Ne
	UKUPNO
17. Je li autor članka potpisao tekst:	1. Da
	2. Ne
	UKUPNO
18. Izvor članka je:	1. Autor
	2. Hina
	3. Nepoznato
	UKUPNO
19. Je li otkriven identitet žrtve:	1. Da
	2. Ne
	UKUPNO
20. Povezuje li se događaj s drugim sličnim događajima:	1. Da
	2. Ne
	UKUPNO
21. Nagađa li se motiv samoubojstva:	1. Da
	2. Ne
	UKUPNO
22. Navodi li se način na koji je samoubojstvo izvršeno:	1. Da
	2. Ne
	UKUPNO
23. Spominju li se u tekstu kanali pomoći koji postoje u RH:	1. Da
	2. Ne
	UKUPNO
24. Spominje li se u tekstu depresija:	1. Da
	2. Ne
	UKUPNO
25. Ako se depresija spominje, je li spominjanje površno ili je dublje obrađeno:	1. površno
	2. samo se navodi kao mogući uzrok smrti
	3. dublja obrada
	4. spominje se uz opise kako je prepoznati i kako pomoći depresivnim osobama
	UKUPNO

Zbirne tablice

Zbirna tablica 1: Broj objavljenih priloga o samoubojstvima u HR (od 1.6.2017. do 1.6.2018.)

Ukupno	Večernji hr.		Jutarnji list		24sata	
39	17	44%	13	33%	9	23%

Zbirna tablica 2: Izvori priloga obrađenih portala (od 1.6.2017. do 1.6.2018.)

Izvor	Večernji hr.		24sata		Jutarnji list	
HINA	3	17,60%	1	11,10%	4	30,70%
Nema izvora	2	11,70%	3	33,30%	2	15,38%
Autor potpisan	12	70%	5	55,55%	7	53,84%

Zbirna tablica 3: Prikaz rezultata analize portala Večernji hr., 24sata i Jutarnji list (od 1.6.2017. do 1.6.2018.)

	Večernji hr.		24sata		Jutarnji list	
Navodi se identitet žrtve	7	41,17%	5	55,55%	5	38,46%
Nagađa se motiv samoubojstva	9	52,94%	2	22,22%	4	30,76%
Senzacionalistički naslov	9	52,94%	6	66,66%	10	76,92%
Navodi se način izvršavanja samoubojstva	13	76,47%	9	100%	13	100%

Popis grafikona

- Grafikon 1. Postotak objavljenih priloga o izvještavanju o samoubojstvima u Hrvatskoj u razdoblju od lipnja 2017. do lipnja 2018.
- Grafikon 2. Prikaz izvora priloga obrađenih portala
- Grafikon 3 : Prikaz rezultata analize Večernjeg.hr
- Grafikon 4 : Prikaz rezultata analize 24 sata
- Grafikon 5 : Prikaz rezultata analize Jutarnjeg hr.